

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauringute instituut

Polina Bargan

**Linnast maale kolinud noorte ajendid ja rahulolu**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Kristel Vits, MA ning Allan Allik, MSc

Tartu 2025

## **AUTORLUSE DEKLARATSIOON**

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Töö kirjutamisel kasutasin tehisintellekti – peamiselt tasuta ChatGPT versioone 4o. AI-d kasutasin kahel eesmärgil: esiteks tekstide keeleliseks toimetamiseks (nt: „Olen kirjutanud paar lõiku minu bakalaureusetöö peatükist, palun tegutse toimetajana ja kontrolli õigekirja“); teiseks eesti keelde tõlkimise täpsustamiseks. Lisaks kasutasin töö vormistamisel ja sõnastuse parandamisel DEEPL Translatorit, et kontrollida eesti keele õigekirja ja lauseehitust. Kogu uurimistöö sisu, intervjuude analüüs ning järeldused on autori enda tehtud ning AI vahendeid kasutati üksnes keelelise väljenduse selgemaks ja korrektsemaks esitamiseks.

Töö sõnade arv: 10 257

Polina Bargan, 19.05.2025

## **Annotatsioon**

Käesolev bakalaureusetöö uurib noorte inimeste motivatsioone ja rahulolu pärast linnast maale kolimist Eestis. Uuring keskendub 18–40-aastastele noortele ning analüüsib, millised tegurid mõjutavad kolimisotsust, kas toetusprogrammide kasutamine on üks nendest ning kuidas tajutakse elukvaliteeti pärast ümberasumist. Uurimistöe teoreetiline osa käsitleb vastulinnastumise trendi, maapiirkonna atraktiivsust ning Eesti regionaalpoliitikat. Empiiriline osa põhineb 13 poolstruktureeritud intervjuul maale kolinud noortega. Analüüsi tulemusel selgus, et kolimisotsus oli enamasti väärtuspõhine, kuid rahulolu sõltus oluliselt kohanemisvõimest ja sotsiaalsest kuuluvusest. Toetusmeetmete mõju kui üks tegur maale kolimisel jäi küsitletud noorte puhul tagasihoidlikuks — programmide kättesaadavust piiras infopuudus ja keerukas taotlussüsteem. Töö lõpus sõnastatakse analüüsi põhjal loodud poliitikasoovitused, mis lähtuvad noorte kogemustest ning toetussüsteemi kitsaskohtadest.

## **Abstract**

This bachelor's thesis explores the motivations and satisfaction of young people who have relocated from urban to rural areas in Estonia. The study focuses on individuals aged 18–40 and analyses the factors influencing relocation decisions, including whether the use of relocation support programmes plays a role, as well as how quality of life is perceived after relocation. The theoretical part of the thesis addresses the trend of counter-urbanisation, the attractiveness of rural areas, and Estonian regional policy. The empirical section is based on 13 semi-structured interviews with young people who have moved to the countryside. The analysis shows that relocation decisions were mostly value-driven, while post-relocation satisfaction strongly depended on the individual's ability to adapt and their sense of social belonging. The influence of relocation support programmes as a motivating factor remained limited among respondents — access to such programmes was hindered by lack of information and complex application procedures. Based on the analysis, the thesis concludes with policy recommendations derived from young people's lived experiences and the identified shortcomings in the support system.

# Sisukord

<b>Sissejuhatus</b> .....	7
<b>1. Eesti asustumustrid ja regionaalarengu eesmärgid</b> .....	9
1.1 Linnast maale kolimise nähtus — kasvav trend.....	9
1.2 Linnastumise probleemid ja vastulinnastumise võimalused regionaalarengu võtmes .....	10
<b>2. Motiveerivad ja takistavad tegurid maapiirkonna elukeskkonnas</b> .....	12
2.1 Elukeskkond .....	12
2.2 Töövõimalused ja ettevõtlus.....	13
2.3 Sotsiaalne kogukond.....	14
2.4 Avalikud hüved (transport, pääste- ja meditsiiniteenuste kättesaadavus, haridus, kommunaalteenused).....	14
2.5 Vaba aeg ja kultuur.....	15
2.6 Takistavad tegurid .....	15
<b>3. Maapiirkondade arenguprogrammid Eestis</b> .....	17
3.1 Välja jäetud programmid: piiratud ulatus ja sobimatus fookusega .....	17
3.2 Analüüsitavad programmid: rahalise motivaatori potentsiaal .....	18
3.3 Võrdlev analüüs: sarnasused ja erinevused .....	19
3.4 Kriitiline hinnang: struktuurilised kitsaskohad ja ligipääsetavus.....	21
<b>4. Metoodika ja uurimisdisein</b> .....	23
4.1 Uurimisstrateegia ja juhtumite valik .....	23
4.2 Valimi kirjeldus .....	23
4.3 Andmete kogumine ja uurimiseetika.....	25
4.4 Andmete analüüs ja piirangud .....	25
<b>Andmeanalüüs</b> .....	27
Tegurid, mis mõjutasid noori inimesi maale kolida .....	27

Väljakutsed kolimisel ja maal elamisel .....	28
Logistika .....	28
Avalikud hüved (pääste- ja meditsiiniteenuste kättesaadavus, internetiühendus, kommunaalteenused), elektar ja kommunikatsioon .....	29
Maakoolid ja gümnaasiumid .....	30
Noorte rahulolu pärast maale kolimist .....	30
Maale kolimist soodustavate programmide roll .....	32
Nõuanded maapiirkondadesse kolimiseks.....	33
<b>Arutelu ja poliitikasoovitused.....</b>	<b>35</b>
Poliitikasoovitused .....	37
<b>Kokkuvõte .....</b>	<b>38</b>
<b>Kasutatud kirjandus .....</b>	<b>40</b>
<b>Lisa 1. Informeeritud nõusoleku vorm. ....</b>	<b>44</b>
<b>Lisa 2. Intervjuukava. ....</b>	<b>45</b>

## Sissejuhatus

Viimase 30 aasta jooksul on Eesti mitmes eluvaldkonnas oluliselt muutunud ja arenenud. Kuid sellele arengule on järgnenud teatud tagajärjed, mis ei ole alati positiivsed. Näiteks on Eestis rahvastiku paiknemine viimaste aastakümnete jooksul muutunud äärmiselt ebaühtlaseks, mida võimendavad rahvastiku vananemise ja linnastumise trendid. Need on viinud paljude maapiirkondade jätkusuutlikkuse vähenemiseni. Paljud Eesti maapiirkonnad, näiteks Kagu-Eesti piirialad, on demograafiliste ja sotsiaalmajanduslike probleemide tõttu sattunud tõsisesse raskustesse, mis üldisemalt ohustab sealsete kogukondade toimetulekut ja riigi julgeolekut (Berg et al., 2023). Statistikaameti värske rahvastikuproгноosi andmed kinnitavad, et madal sündimus ja rahvastiku vananemine süvendavad rahvaarvu langust, mille prognoositavad tagajärjed on tõsisemad just maapiirkondades, kus noorte puudumine oluliselt vähendab kohalike teenuste ja majanduse jätkusuutlikkust (Statistikaamet, 2022a).

Nii riiklikul, kohalike omavalitsuste kui ka kogukondade tasandil on rakendatud mitmeid algatusi ja programme, mille eesmärk on suunata noori maapiirkondadesse, aidates sellega tasakaalustada rahvastikuprobleeme ning vähendada julgeoleku- ja heaoluriske (Maale elama algatus, 2023). Ehkki on olemas mitmesuguseid maaelu- ja regionaalarengut toetavaid meetmeid, on käesoleva uurimistöö fookuses just need programmid, mis on otseselt indiviididele suunatud, ning nende programmide mõju hindamine noorte kolimisotsuste tegemisel. Selle uurimistöö raames analüüsitakse, miks osa noori otsustavad linnast maale kolida ning kuidas nad hindavad oma elukvaliteeti ja rahulolu uues keskkonnas. Kuigi rahvastiku paiknemise ja linnastumise teemat on põhjalikult uuritud, on noorte maale kolimise ajendid ja nende heaolu maapiirkondades päevakajaline, kuid ala-uuritud teema. Seega käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida noorte maale kolimise tegureid ja nende rahulolu.

Uurimistöös otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millised tegurid ajendavad noori kolima maapiirkondadesse ja kas üksikisikutele suunatud toetusprogrammide olemasolu on maale kolimisel oluliseks teguriks?
2. Kuidas on nende rahulolu ja elukvaliteet pärast kolimist muutunud?

### 3. Millised tegurid on mõjutanud noorte rahulolu ja elukvaliteeti peale kolimist?

Analüüsitavasse valimisse kuuluvad noored inimesed vanuses 18–40 aastat. Bakalaureusetöö viimases osas käsitletakse uurimistulemusi ning vastatakse uurimisküsimustele. Kasutatud kirjanduse nimekiri ja lisad on esitatud töö lõpus.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas uuritakse linnast maale kolimise nähtust ning noorte inimeste motivatsioone, kolimisotsuseid mõjutavaid tegureid ja elukvaliteedi muutusi. Fookuses on varasemad teadusartiklid ja uuringud, mis käsitlevad maapiirkonna atraktiivsust, noorte rändemustreid ning olemasolevaid toetussüsteeme. Eraldi vaadeldakse ka neid rahalisi programme, mis on suunatud otseselt indiviididele ning mille eesmärk on soodustada noorte inimeste asumist maapiirkondadesse. Kuna elukoha muutmine maapiirkondade kasuks toob kaasa palju raskusi ja nõuab nii sotsiaalsete kui ka majanduslike tegurite arvestamist, siis vaadeldakse teoreetilises käsitluses ka kogukonna mõju ning kohalikku tuge, mis mängivad olulist rolli noorte rahulolu kujunemisel ja otsusekindluse tugevdamisel maale kolida. Empiirilises osas viiakse 13 poolstruktureeritud intervjuud noortega vanuses 18–40 aastat, kes on viimastel aastatel kolinud maapiirkonda. Teemaatilise kvalitatiivse analüüsi kaudu uuritakse nende inimeste ootusi, päriskehanemist uue elukeskkonnaga ning erinevaid kolimise põhjuseid (sealhulgas toetusprogrammide kasutamist kui kolimisotsuse tegurit) ja rahulolu määravaid tegureid. Bakalaureusetöö viimases osas tõlgendatakse tulemusi varasema teaduskirjanduse kontekstis ning vastatakse uurimisküsimustele. Kasutatud kirjanduse nimekiri ja lisad on esitatud töö lõpus.

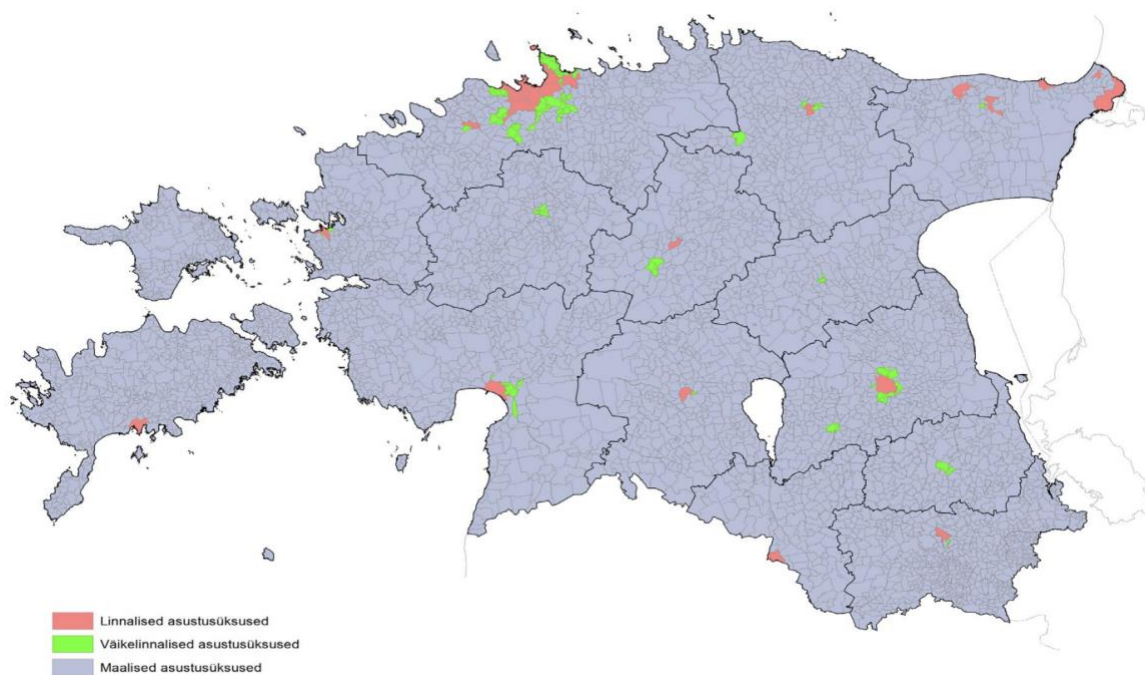
# 1. Eesti asustustrid ja regionaalarengu eesmärgid

Eesti kuulub Euroopa Liidu kõige hõredama asustusega liikmesriikide hulka — 2023. aasta andmetel elas Eestis 1 365 884 inimest, keskmise asustustihedusega 31,4 inimest km<sup>2</sup> kohta (Eesti Statistikaamet, 2025a). Selline asustustihedus ei ole aga ühtlane – Eesti rahvastik on koondunud valdavalt linnadesse ja nende ümbrusesse.

## 1.1 Linnast maale kolimise nähtus — kasvav trend

Praegu on Eestis 79 kohalikku omavalitsust, millest 15 on linnad ja 64 vallad (Riigiportaali, 2024). Rahvastiku liigitamiseks kasutab Statistikaamet alates 2018. aastast uut metoodikat, mis jagab Eesti asulad kolme kategooriasse: linnalised, väikelinnalised ja maalised piirkonnad. Linnalistes asulates on asustustihedus üle 1000 inimese km<sup>2</sup> kohta, väikelinnalistes 200–1000 inimest km<sup>2</sup> kohta ning maalistes alla 200 inimese km<sup>2</sup> kohta (Eesti Statistikaamet, 2025b).

Joonis 1. Linnalised, väikelinnalised ja maalised asustusüksused.



Allikas: Eesti Statistikaamet 2022. Linnalise, väikelinnalise ja maalise asutuspiirkonna tüübi ja klastrite määramise metoodika.

Kuigi arvuliselt ja pindalalt domineerivad maalised piirkonnad, on Eesti elanikkond koondunud valdavalt linnadesse. Linnaliste asulate keskmine asustustihedus on kasvanud: kui 2018. aastal elas neis keskmiselt 1615,2 inimest km<sup>2</sup> kohta, siis 2024. aastal oli see juba 1684,8 inimest km<sup>2</sup> kohta (Eesti Statistikaamet, 2025a). Samal ajal on Eesti keskmine asustustihedus püsinud stabiilsena (31,4 inimest km<sup>2</sup> kohta), mis viitab elanike arvu vähenemisele maalistes piirkondades (Eesti Statistikaamet, 2025a).

Vaatamata üldisele linnastumise trendile on viimastel aastatel täheldatav märkimisväärne inimeste sisseränne ka maapiirkondadesse. Statistikaameti andmetel kasvas linnast maale kolunud inimeste arv 2015–2020 aastatel 32% võrra, jõudes 10 938 inimeseni aastas. Eriti järsk tõus toimus aastatel 2022 ja 2023, kui maale sisserändajate arv kasvas vastavalt 14 841 ja 15 666 inimeseni aastas (Eesti Statistikaamet, 2025b). Märkimisväärne on ka asjaolu, et enam kui pooled (51%) nendest ümberasujatest olid noored vanuses 15–44 aastat (Eesti Statistikaamet, 2025c).

Maakondlikult on kõige aktiivsemalt maale kolimine toimunud Harjumaal ja Tartumaal, peamiselt linnade lähiümbrusesse jäävatesse maalistes piirkondadesse. Selle trendi üheks põhjuseks on olnud valglinnastumine, kus inimesed kolivad linna keskustest lähiümbrusesse uute elurajoonide ja parema elukvaliteedi otsinguil (Rahandusministeerium, 2021: 2).

## ***1.2 Linnastumise probleemid ja vastulinnastumise võimalused regionaalarengu võtmes***

Eesti demograafilisi näitajaid iseloomustab viimasel ajal rahvaarvu vähenemine, sündimuse langus ja negatiivne loomulik rahvastikukasv. Lisaks sellele on üheks Eesti peamiseks probleemiks elanike ebaühtlane piirkondlik paiknemine (Maaelu arengu aruanne, 2011: 24). Siiski hinnatakse demograafilisi perspektiive erinevalt sõltuvalt sellest, milliseid tegureid peetakse määravateks.

Piirkondliku arengu kontekstis avalduvad demograafilised probleemid ka siserände kõikumistes linnastumise ja vastulinnastumise näol. Kui linnastumine tähendab inimeste liikumist maapiirkondadest või linnalähedastest piirkondadest suurlinnadesse, siis vastulinnastumine iseloomustab liikumist linnalistest asulatest maapiirkondadesse (Tammaru et al., 2023: 346). Need protsessid on tugevalt seotud majanduslike tsüklitega: uuringute kohaselt kaldub vastulinnastumine populaarsust koguma just majanduslanguste või kriiside ajal. Näiteks 2008. aastal alanud ülemaailmne majanduskriis võimendas vastulinnastumist Eestis aastatel 2011–2015.

Sama suundumus oli nähtav ka COVID-19 pandeemia ajal 2020. aastal, kui linnadest maapiirkondadesse kolimine järsult suurenes (Tammaru et al., 2023: 346). Linnastumine on vastupidi majandusbuumi märk. Järelikult, need kaks protsessi on tihedalt seotud ning neid tuleks käsitleda kui ressursi, mis soodustab kogukondade vaheliste suhete arendamist linnades, väikelinnades ja maapiirkondades (Nugin & Kasemets, 2021: 226).

Vastulinnastumine võib olla kas vabatahtlik või sunnitud, millest sõltuvad ka selle põhjused. Rahandusministeeriumi analüüsi järgi otsustavad inimesed tavaliselt linnalistest piirkondadest lahkuda järgmistel põhjustel: 1) keskkond: puhas loodus, tervislik elukeskkond lastele, võimalus tunda end vabalt, võimalus nautida rahu ja vaikust; 2) võimalused eneseteostuseks: põllumajandus, talupidamine, isevarustamine toiduga; 3) kultuuripärand: juurdunud traditsioonid, käsitöö ning põlvest põlve edasi antud eluviis; 4) isiklikud põhjused kolimiseks: kolimine partneriga, pereliikmete juurde, abiellumine (Rahandusministeerium, 2021: 5). Levinud väärarusaam, et maaelu on staatiline, ei vasta tegelikkusele — ka maapiirkondades elavad inimesed on pidevas liikumises: käiakse tööle linnas, säilitatakse sotsiaalseid sidemeid ja osaletakse eri kogukondades. Uuringute järgi soodustab haldus- ja kogukonnapiiride paindlikkus linnade ja maapiirkondade vahelist koostööd ning nõudlus parema transpordi, töövõimaluste ja teenuste järele viib infrastruktuuri arenguni (Nugin & Kasemets, 2021: 237).

Siiski ei ole vastulinnastumine alati vabatahtlik: kinnisvarahindade kiire tõus linnades sunnib madalama sissetulekuga inimesi kolima äärealadele (Tammaru et al., 2023: 346). Samuti viiakse madala kvalifikatsiooniga töökohad järjest enam linnast välja, mis omakorda suurendab sotsiaalset ebavõrdsust. Linnades on jätkuvalt paremad võimalused hariduseks, tööks ja tervishoiuks (Ubarevičienė, 2024: 1667).

Regionaalarengu seisukohast on oluline see, et linnastumine ja vastulinnastumine võib kaasa tuua nii uusi võimalusi kui ka riske. Kuigi viimastel aastatel on täheldatud positiivset trendi, kui noored ja tööealised inimesed liiguvad maapiirkondadesse, ei ole vastulinnastumise protsess nii ulatuslik kui linnastumise protsess. Seetõttu on tarvis regionaalpoliitikat, mis toetaks maapiirkondade infrastruktuuri ja teenuseid, tasakaalustaks asustumusmustreid ning vähendaks piirkondlikke ebavõrdsusi ja potentsiaalseid sotsiaalmajanduslikke probleeme.

## **2. Motiveerivad ja takistavad tegurid maapiirkonna elukeskkonnas**

Käesolev peatükk annab ülevaate varasematest Eestis läbi viidud teadusuuringutest ja akadeemilisest kirjandusest, mis käsitlevad maapiirkonna kui elukeskkonna atraktiivsust ning takistusi noorte vaates. Peatüki eesmärk on kaardistada peamised tegurid, mis on varem tuvastatud kui olulised noorte linnast maale kolimise otsuste mõjutajad. Lähtuvalt sellest, et noored moodustavad aktiivseima ja kõige mobiilsema elanikkonnagrupi, on nende valikud piirkondliku arengu seisukohalt otsustava tähtsusega. Siinse ülevaate kaudu loob autor raamistikku edasiseks empiiriliseks analüüsiks, mis keskendub konkreetset noorte isiklikele kogemustele.

### ***2.1 Elukeskkond***

Eesti Maaülikooli 2016. aasta uuringu „Maapiirkond noorte elu– ja ettevõtluskeskkonnana” järgi on elukeskkond noorte linnast maale kolimisel kõige olulisemaks teguriks. Seda tõestavad andmed: „...54,6% vastajatest tõid välja, et neid motiveerib looduslähedane, rahulik, vaikne ja turvaline looduskeskkond” (Eesti Maaülikool, 2016: 25). Tõepoolest, maapiirkonda kolimise üheks oluliseks motiiviks on ettekujutus rahulikumast ja puhtamast elukeskkonnast. Tajutud eelistena nähakse kaugust linnamelust, autode heitgaasidest ning liiklusest tulenevast õhusaastest ja müra. Samuti seostatakse maapiirkondi keskkonnaga, kus on vähem suuri tehaseid, meelelahutusasutusi ja linnalikku äritegevust. Sellest kujutlusest tuleneb sageli arusaam, et maal on vähem „tormamist“, lärmi ja stressi. Külad, eriti need, mis asuvad üksteisest suhteliselt kaugel, seonduvad paljude jaoks puhta ja „puutumatu“ looduse, vahelduvate põldude ja metsade ning rahulikuma elutempoga. Siiski tuleb meeles pidada, et sellised ootused ei pruugi alati vastata tegelikkusele – ka maapiirkondades võib esineda reostust, tempokat elurütmi või muid linnalikke tunnuseid. 21. sajandil näiteks kasvab üha rohkem „kiire elutempo“ tendents, mis on levimas maailma tasandil. Sageli noortel on eriti raske selle elutempoga toime tulla, mistõttu mõned rändavad vaiksematesse maapiirkondadesse, kus leiavad üksildust, mis tagab turvalisuse, loodusläheduse ja rahu.

## ***2.2 Töövõimalused ja ettevõtlus***

Varasemates uuringutes tuleb tähtsusele teise maale kolimist mõjutava tegurina esile stabiilne, hästi tasustatud töökoht, milles inimesed saavad olla kindlad. 2016. aasta „Maapiirkond noorte elu- ja ettevõtluskeskkonnana” uuringus tõi 43,7 protsenti vastanutest välja soovi leida töökoht kodu lähedal (Eesti Maaülikool, 2016: 25). See viitab asjaolule, et töövõimaluste puudumine maapiirkondades oli oluline takistus sinna kolimisel — paljud ametikohad ja tööandjad paiknevad siiski linnades. COVID-19 pandeemia ajal toimunud kaugtöö laialdane levik on aga seda olukorda oluliselt muutnud. Üha enam inimesi sai võimaluse töötada kodust, sõltumata sellest, kus nende tööandja asub. Eestis on sellise soodsa pinnase kaugtöö ja hübriid töö levikuks loonud kõrge digitaalarengu tase ja tugev IKT sektor. See omakorda hakkas „toetama maapiirkondade elavdamist ning aitas vähendada sotsiaalmajanduslikke erinevusi Eesti eri piirkondade vahel“ (Piirsalu-Kivihall et al., 2023: 26).

Tööhõive sisu maapiirkonnas aga erineb põlvkonniti. Kui eakad tegelevad põllumajanduse, loomakasvatuse, köögivilja-, teravilja- ja puuviljakasvatusega, ja paljud täiskasvanud tegelevad ka käsitööga, siis nooremaid vanuserühmi iseloomustab ettevõtluse soov. Näiteks ühes uuringus väidetakse, et just noored olid rühmaks, kellel oli suurem tõenäosus alustada ettevõtlust maal (Eesti Maaülikool, 2016: 39). Seda suundumust võib märgata mitte ainult Eesti piires, see on ka rahvusvaheline. Näiteks leiti ühes USAs läbi viidud uuringus, et noorte maapiirkonda jäämise ja ettevõtluse arendamise jaoks on noorte enda hinnangul olulised järgmised tegurid: 1) kiire ja kvaliteetne internet; 2) noorte ajaveetmiskohad (kohvikud, baarid, koostöökohad); ja 3) võimalused ettevõtluseks (Rahandusministeerium, 2021: 16).

Seega riik/kohalikud omavalitused saavad aidata külasid noortele atraktiivsemaks muuta näiteks luues ettevõtlusplatvorme või kohandades tühje hooneid uueks kasutuseks — näiteks büroopindadeks, tootmis- või teenindusruumideks — et pakkuda paremaid tingimusi ettevõtlusega alustamiseks. Sellest tulenevad madalad kinnisvarahinnad loovad soodsad tingimused alustavatele ettevõtjatele, pakkudes nii rahalist tuge kui ka ruumilisi võimalusi ettevõtlusega alustamiseks ja selle laiendamiseks.

### ***2.3 Sotsiaalne kogukond***

Nagu eelnevalt mainitud, iga hästi toimiva ruumi (olenemata sellest, kas tegemist on linna või külaga) aluseks on kogukond. Noored peavad oluliseks aktiivset ja sõbralikku kogukonda ning tihedat koostööd kohalike omavalitsustega (Eesti Maaülikool, 2016: 26–28). Erinevalt suurlinnadest sotsiaalsed kogukonnad maapiirkondades on väga olulised, sest need oluliselt mõjutavad piirkonna elukvaliteeti, sotsiaalset jätkusuutlikkust ja majandustegevust. Ühtlasi iseloomustab sidusaid kogukondi kõrge turvalisuse ja sotsiaalse toetuse tase ning kõrge kohalike ettevõtete jätkusuutlikkus — majandustegevus algab siis, kui inimesed hakkavad eelistama kohalikke tooteid. Nende tegurite hulka kuuluvad ka infrastruktuuri, tervishoiu, sotsiaalteenustega seotud probleemide kiirem ja parem lahendamine.

### ***2.4 Avalikud hüved (transport, pääste- ja meditsiiniteenuste kättesaadavus, haridus, kommunaalteenused)***

Avalikud hüved on „kõigi mõjupiirkonnas olevate tarbijate käsutuses teenused, sõltumata sellest, kas viimased soovivad neid kasutada või mitte“ (Eamets et al., 2005: 109). Selliste avalike teenuste kättesaadavus, nagu ühistransport, pääste- ja meditsiiniteenused, haridus ja kommunaalteenused, on muutunud inimeste jaoks loomupäraselt olulisteks vaatamata nende elukohale.

On levinud arusaam, et maapiirkondades on kohaliku omavalitsuse — või riigi poolt üldiselt — pakutavad teenused palju madalamal tasemel kui linnapiirkondades (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, 2024: 23). Seda võib seletada mikromajanduse mõistes: mida suurem on inimeste hulk ja maksutulu, seda rohkem ressursse on võimalik avalike teenuste pakkumiseks suunata. Maapiirkondades ei ole inimeste nõudlus kvaliteetsete teenuste järele sugugi väiksem, kuid piiratud maksubaas, hõre asustatus ning kohapealse tööjõu nappus muudavad nende teenuste pakkumise kulukamaks ja keerukamaks. Seetõttu on ka avalike teenuste tase maapiirkondades tihti madalam kui linnades.

Noorte jaoks on üks peamisi tegureid, mis motiveerib neid maapiirkondadesse kolima avalike teenuste pakkumise kvaliteet, mis oleks nende jaoks soodne, et nad otsustaksid sinna rännata (Arenguseire Keskus, 2025). Näiteks noorte jaoks on oluline teada, et nende kohalik omavalitsus

suudab tagada nende lastele kvaliteetse lasteaia ja kooli, et nad saaksid sealt lõpetades sama kvaliteetse hariduse kui linnalapsed.

Eespool toodule tuleb lisada ka transport. Hästi struktureeritud sõiduplaanide, peatuste ja liinide süsteem on edukate ühenduste garantii maakogukonna sees ning see võimaldab säilitada sidet linnaga. Tervishoiuteenused ja päästeteenused on põhilised avalikud hüved, mida tuleb pakkuda inimestele, kes elavad mis tahes riigi territooriumil. Ja kuigi kommunaalteenused ei ole noorte sõnul kõige olulisemate tegurite seas esikohal, „hindavad maal elavad inimesed [neid teenuseid] statistiliselt olulisel määral olulisemaks kui linnas elavad inimesed“ (Eesti Maaülikool, 2016: 24).

## ***2.5 Vaba aeg ja kultuur***

Kultuur ja vaba aja veetmise võimalused on Eesti noorte jaoks pigem teisejärgulise tähtsusega ja on siinkohal seotud pigem noorte perede laste meelelahutusega, kes plaanivad maapiirkondadesse kolida. Seda tõestavad noorte vastused „Maapiirkond noorte elu- ja ettevõtluskeskkonnana“ uuringus: „soovide ja vajaduste kaardistamisel selgus, et vaba aja komponentidest pidas kõige rohkem vastajatest (77,2%) oluliseks laste ja noorte vaba aja sisustamise võimalusi väljaspool kooli ja kodu“ (Eesti Maaülikool, 2016: 33). Just seetõttu, et maakogukonnad on nii väikesed, kultuuri- ja spordialgatused mängivad võtmerolli traditsioonide ja tavade ainulaadsuse säilitamisel ning kogukonnatunde edendamisel. Täiendavad huviringid ja haridusklubid võimaldavad areneda väljaspool kooli ja annavad noortele võimaluse mitte ainult nautida oma lemmiktegevusi, vaid ka realiseerida oma potentsiaali erinevates valdkondades. Lisaks kultuurilise kapitali säilitamise tähtsusele soodustab see tegur mitte ainult kohalike elanike, vaid ka turistide ligimeelitamist, kellest võivad saada tulevased püsielanikud. Maapiirkonnad saavad kasutada kultuuriüritusi (festivalid, laadad, teatrietendused) kohaliku majanduse arengu stiimulina, säilitades külaelanike identiteeti ja ennetades kohalike elanike väljarännet.

## ***2.6 Takistavad tegurid***

Eesti Statistikaameti andmete põhjal on sisseränne maapiirkondadesse küll jätkuv, kuid teiste rändesuundumustega võrreldes endiselt kõige väiksem. Kõige sagedamini on täheldatav eelkõige noorte suundumus kolida maalt linna, mille peamiseks põhjuseks on soov saada kvaliteetset haridust ülikoolides (Rahandusministeerium, 2021: 7). Kõik muud raskused ja probleemid, mis

takistavad noorematel põlvkondadel maapiirkondadesse rännata, puudutavad nende arenguvõimalusi. Peamiseks takistavaks teguriks maapiirkonda elama asumisel või sinna jäämisel on töökohtade puudus ja madal palk. Olulise probleemina nähakse ka nõrka transpordiühendust, mis väljendub pikkades vahemaades, kehvades teoludes ja ajakulukas liikumises. Takistustena toodi uuringus välja veel teenuste ja hariduse kehva kättesaadavust (Eesti Maaülikool, 2016: 26–27). Vaatamata sellele, et elu maapiirkondades arendatakse üha enam mitmekülgsemate programmide ja erinevate struktuuride (riik, kohalikud omavalitsused, kohalike elanike endi algatused) ning hulgaliste toetuste kaudu, vajab avalike teenuste kättesaadavus ja kvaliteet endiselt arengut, et muuta maapiirkonnad pelgalt eluasemevalikust tõeliselt atraktiivseks elukeskkonnaks järjest suuremale hulgale noori.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et noorte maale kolimise motivatsioonid ja takistused on mitmetasandilised ning sageli omavahel põimunud. Käesolevas peatükis kirjeldatud tegurid — elukeskkond, töövõimalused, sotsiaalne kogukond, avalikud hüved ja vaba aeg — moodustavad varasemate uuringute ja teadutööde kohaselt põhilise aluse, millele noored tuginevad oma otsustes. Kuigi varasemates uuringutes on käsitletud mitmeid täiendavaid aspekte (nt kinnisvara kättesaadavus, turvalisus, identiteet ja kohalikud traditsioonid), siis arvestades bakalaureusetöö piiratud mahtu ja seda, et kõiki võimalikke mõjutajaid ei ole võimalik katta, on just eespool nimetatud viis teemat aluseks ka käesoleva töö intervjuukava koostamisele. Lisaks on oluline rõhutada, et paljud varasemad uuringud ei keskendu noortele eraldi sihtrühmana, vaid lähenevad küsimusele üldiselt. Seetõttu on vajalik neid teemasid uuesti vaadelda, tuginedes just noorte enda tõlgendustele ja hiljutistele arengutele maapiirkondades.

### **3. Maapiirkondade arenguprogrammid Eestis**

Rahalised toetusmeetmed on üks peamisi poliitikainstrumente, mida kasutatakse elanike ümberasumise suunamiseks ja regionaalarengu toetamiseks. Eelnevas peatükis käsitleti tegureid, mis võivad mõjutada noorte inimeste otsust kolida maapiirkonda — sealhulgas elukeskkond, töövõimalused, kogukondlik kuuluvus ning avalike teenuste kättesaadavus. Käesolevas peatükis keskendub autor erinevatele toetusprogrammidele, mille eesmärk on toetada elu maapiirkondades ning hindab, kas ja mil määral võivad need programmid toimida noorte jaoks motiveeriva tegurina kolimisotsuse tegemisel. Samuti kategoriseeritakse olemasolevad meetmed ning tehakse valik, milliseid programme analüüsitakse lähemalt just sellisest perspektiivist.

Eestis on kasutusel suur hulk erinevaid rahalisi toetusi, mis on suunatud maapiirkondade arendamisele ning jagunevad vastavalt oma eesmärkidele, sihtrühmadele ja haldustasanditele. Seetõttu ei ole käesolevas töös otstarbekas käsitleda kõiki olemasolevaid meetmeid ühetaoliselt. Vastavalt sellele keskendub autor alljärgnevas analüüsis ainult nendele programmidele, mis täidavad kolme tingimust: (1) need pakuvad otsest rahalist toetust üksikisikule; (2) need on suunatud kas kolimise otseseks toetamiseks või sellega seotud takistuste leevendamiseks; (3) need on kas üleriigilise rakendatavusega või kasutusel mitmes omavalitsuses. Esmalt annab autor aga ülevaade programmidest, mis nendesse kriteeriumidesse ei mahu.

#### ***3.1 Välja jäetud programmid: piiratud ulatus ja sobimatus fookusega***

Kuigi Eestis on mitmeid algatusi, mille eesmärgiks on arendada maapiirkondade elukeskkonda, mõned neist ei ole käesoleva analüüsi keskmes, kuna nende mõju individuaalsetele kolimisotsustele on kas kaudne, geograafiliselt piiratud või mitte rahaliselt motiveeriv.

Näiteks on „Maal Elamise Päev“ iga-aastane üleriigiline sündmus, mille eesmärk on teavitada maapiirkondade elutingimustest ning aidata huvilistel luua kontakte kohalike omavalitsuste ja kogukondadega (Maal Elamise Päev, 2025). Kuigi tegemist on informatiivse ja motiveeriva algatusega, ei kaasne sellega otsest rahalist toetust ega sellele järgnevaid toetusmeetmeid. Sarnane piiratus kehtib ka nende kohalike programmide puhul nagu „Tule Tõrva“ ja „Noored Setomaale“. Kuigi need programmid pakuvad noortele peredele või potentsiaalsetele ümberasujatele soodsaid kinnistuid ja rahalist tuge, on nende rakendamine piiratud vaid üksikute valdadega (Tule Tõrva,

2025; Noored Setomaale, 2025). Nende väike ulatus ei võimalda teha üldisemaid järeldusi ega võrrelda neid teiste toetusmeetmetega samal alusel. Lisaks eksisteerivad PRIA toetused ja LEADER-programm, mis pakuvad küll märkimisväärseid rahalisi vahendeid, kuid on suunatud eeskätt ettevõtluse arendamisele või kogukondlikele projektidele. Nende kasutamiseks tuleb täita keerukaid tingimusi ja tavaliselt ei ole need mõeldud esmaseks eluasemega seotud kolimisotsuse toetamiseks. Nende käsitlemine jääb seetõttu käesoleva peatüki fookusest välja.

### ***3.2 Analüüsitavad programmid: rahalise motivaatori potentsiaal***

Käesolevas alapeatükis keskendutakse kolmele programmitüübile, mis vastavad kõigile eelpool seatud kriteeriumidele ning millel on selge ja vahetu rahaline mõju potentsiaalsele maale kolijale. Tegemist on aktiivsete, selle bakalaureusetöö kirjutamise hetkel toimivate programmidega.

Valitud programmideks on EIS-i (Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, endise KredExi) maapiirkonna eluasemelaenu käendus, MES-i eluasemekaaslaen (MES – Maaelu Edendamise Sihtasutus) ning HAP – Hajaasustuse programm (mida haldab Riigi Tugiteenuste Keskus - RTK). Need programmid põhinevad erinevatel rahastamismudelitel: EIS pakub riiklikku laenukäendust, MES täiendavat laenu riigi sihtasutuselt ning Hajaasustuse programm tagastamatut toetust.

Iga programmi puhul tuuakse välja selle peamised tingimused, ulatus, sihtrühm ning roll kolimisotsuse kujunemisel. Samuti hinnatakse programmide kättesaadavust, nähtavust ning võimalikke piiranguid, mis võivad takistada nende tegelikku rakendamist. Tabelis 1 on esitatud struktureeritud võrdlus nende kolme programmi vahel, mille alusel tuuakse esile programmide sisulised ja tehnilised erinevused, tugevused ja kitsaskohad.

Tabel 1. Rahalist toetust pakkuvad maale kolimise programmid.

	<b>Toetuse vorm</b>	<b>Maksimaalne summa</b>	<b>Sihtgrupp</b>	<b>Geograafiline ulatus</b>	<b>Rahastaja</b>	<b>Perioodilisus</b>
<b>EIS</b>	Riiklik käendus pangalaenule	80 000 € (< 80% laenu summast)	Kodu soetajad / rekonstrueerijad	Väljaspool määruses loetletud suuremaid linnu	Riigieelarve (läbi EIS)	Üks kord ühe ostu kohta
<b>MES</b>	Täiendav riiklik laen koos pangalaenuga	100 000 € (< 50% laenu summast)	Väikeasula elanikud (≤1000)	Väljaspool suuremaid linnu	Riigieelarve (MES kaudu, Regionaalmini steerium)	Ühe konkreetse kodu ostuks
<b>RTK</b>	Tagastamatu toetus	6 500 € (< 67% projektist)	Hajaasustuse alalised elanikud	Hajaasustusega piirkonnad, määratletud KOV-ide kaudu	Riigieelarve (haldab RTK, elluvijad on KOV-id)	Üks kord ühe valdkonna kohta iga 6 aasta jooksul

Allikad: EIS 2025; MES 2025; Hajaasutuse programm 2025.

### ***3.3 Võrdlev analüüs: sarnasused ja erinevused***

Kolm analüüsitavat programmi — eluasemelaenu käendus (EIS), eluasemekaaslaen (MES) ning Hajaasutuse programm (RTK) — erinevad üksteisest nii oma ülesehituse, sihtgrupi kui ka rakendatavuse poolest. Kõigi nende eesmärk on aga toetada elu maapiirkondades ning parandada eluaseme kättesaadavust.

EIS-i käendusel põhinev programm on tehniliselt kõige lihtsam: taotleja pöördub panga poole, kus vormistatakse kogu laenuleping, ning EIS-iga otsest suhtlust ei ole. See teeb käenduse taotlemise suhteliselt mugavaks ja arusaadavaks. Samas ei tähenda käendus otsest toetust ega soodustust, vaid riigi ja panga vahelist riskijagamist. Pangale annab see rohkem valmisolekut laenu väljastada ka juhtudel, kus tagatise väärtus või laenusaaaja krediivõimekus on piiratud (EIS, 2025). Ent otsest rahalist abi kolijale ei pakuta, samuti tuleb endiselt täita kõik tavapärased laenutingimused, sh vähemalt 10% omafinantseeringu nõue. EIS-i teenuse tegelikku ulatust näitavad 2023. aasta

andmed, mille järgi „väljastati eluasemekäendusi eri sihtgruppidele kokku 20 miljoni euro väärtuses“ (Kliimaministeerium, 2024). Need arvud viitavad sellele, et EIS-i eluasemekäendus on laialdaselt kasutatav toetusprogramm. Samas tuleb arvestada, et kuigi programmi kogumaht (257 miljonit eurot) näitab kõrget kasutusaktiivsust, ei tähenda see automaatselt ligipääsu nende jaoks, kellel on majanduslikult keerulisem olukord (Kliimaministeerium, 2024). Käendus ei vabasta omafinantseeringu nõudest ega lihtsusta laenule saamise eeltingimusi, mistõttu võivad programmist jääda kõrvale just need noored, kellel puuduvad eelnevad ressursid. Seega osutab see pigem sellele, et meede toetab juba olemasoleva valmisolekuga kolijaid, mitte ei laienda sihtrühma ega pruugi tõsta maale kolimise kättesaadavust laiemalt.

MES-i eluasemekaaslaenu taotlemine on märksa keerulisem kui EIS-i käenduse puhul. See nõuab taotlejalt kahte sammu: esmalt tuleb pöörduda pankadele ning seejärel esitada eraldi taotlus MES-ile. Otsuse tegemisel arvestatakse lisaks omafinantseeringule ka vara hindamist ja sissetulekute tõendamist (MES, 2025a). MES ei ole siin käendaja rollis, vaid pakub eraldi laenu, mis tähendab, et inimesel tekib kaks erinevat laenulepingut. Sarnaselt EIS-i programmile, kehtib ka siin piirkondlik piirang — programm on suunatud ainult maapiirkondadele, suuremad linnad ja nende ümbrus on välistatud (MES, 2025a). Kuigi selline lisalaen võib aidata olukordades, kus tagatisest üksi ei piisa, muudab kogu protsessi keerukus ja vähene tundus selle paljude jaoks raskesti ligipääsetavaks. Programmi praktilise rakendamise ulatuse mõistmiseks on oluline vaadata olemasolevaid andmeid selle tegeliku kasutamise kohta viimastel aastatel. 2023. aastal „sõlmiti eluasemekaaslaenu lepinguid kokku 8,86 miljoni euro ulatuses“ (MES, 2025b). Tegemist on pilootprogrammiga, mida MES rahastab oma vahenditest. „Nõukogu otsustas jätkata programmi pakkumisega ka 2024. aastal“ ning pikendada selle kehtivust kuni 2025. aasta lõpuni (MES, 2025b). Kuigi need näitajad viitavad programmi jätkumisele ja teatud mahule, ei ole avalikult kättesaadav teave selle kohta, kui palju taotlusi kokku esitati ning kui suur osa neist rahuldati.

Hajaasustuse programm (RTK) erineb eelnevatest selle poolest, et tegemist ei ole laenuga, vaid tagastamatu toetusega. Seda saavad taotleda üksnes inimesed, kes elavad alaliselt hajaasustusega piirkonnas ja on seal rahvastikuregistri järgi registreeritud (RTK, 2025). Programm ei toeta otseselt kolimisotsust, vaid aitab olemasolevatel elanikel maal paremini hakkama saada, pakkudes toetust näiteks „vee- ja kanalisatsioonisüsteemi, elektrivarustuse või juurdepääsutee rajamiseks“ (RTK, 2025). Taotlus esitatakse kohaliku omavalitsuse kaudu, toetuse maksimaalne suurus on 6500 eurot

ning taotleja peab ise katma vähemalt 33% projekti maksumusest (RTK, 2025). Iga valdkonna kohta saab toetust küsida vaid kord kuue aasta jooksul. Programmi tegeliku toimimise paremaks mõistmiseks tasub vaadata 2024. aasta seirearuandes toodud koondandmeid, mis annavad ülevaate nii esitatud ja rahuldatud taotluste mahust kui ka rahastuse jaotumisest riigi, kohalike omavalitsuste ja taotlejate vahel. 2024. aasta seirearuande andmetel esitati Hajaasustuse programmi raames kokku 2063 taotlust, millest rahuldati 1201 (RTK, 2025a). Ligikaudu 45% toetust saanud majapidamistest olid lastega leibkonnad. Taotletud kogusumma ulatus ligi 8,9 miljoni euroni, toetatud projektide kogumaht oli 8,06 miljonit eurot (RTK, 2025a). Riik eraldas toetusteks kokku 2,52 miljonit eurot, kohalikud omavalitsused lisasid 2,6 miljonit ning taotlejate omafinantseering moodustas ligi 2,94 miljonit eurot (RTK, 2025a). Kuigi toetus võimaldas rahastada erinevaid elutaristuprojekte, viitab suur rahuldamata jäänud taotluste arv asjaolule, et programmi rahaline maht ei kata tegelikku nõudlust.

### ***3.4 Kriitiline hinnang: struktuurilised kitsaskohad ja ligipäüsetavus***

Vaatamata sellele, et kõik kolm analüüsitud programmi on ametlikult suunatud elu toetamisele maapiirkondades, näitab nende ülesehituse loogika pigem killustunud ja ebastabiilset toetussüsteemi. Probleem ei seisne niivõrd programmide puudumises, vaid nende piiratud kättesaadavuses just nende jaoks, kellele need peaksid eeldatavalt suunatud olema.

Kõige arusaadavam ja nähtavam programm on EIS-i eluasemelaenu käendus. Kuid käendus ei toeta otseselt kolimisotsust, vaid loob võimaluse nendele, kes on selleks juba valmis ja suudavad läbida tavapärase laenuprotsessi. MES-i kaaslaenu puhul on taotlemisprotsess mitmetasandiline. Programmi kohta on vähe selget teavet — puuduvad avalikud teavituskampaaniad ning ka veebileht on tavakasutajale ebasõbralik. Struktuurselt on tegemist lisalaenuga neile, kes ei saa pangast kogu vajalikku summat, kuid see eeldab juba suurt isiklikku valmisolekut ja motivatsiooni. Selline protsess võib kujutada endast lõppkokkuvõttes olulist juriidilist ja psühholoogilist barjääri. Hajaasustuse programm on vormilt üks kõige otsesem ja arusaadavam meede. Samas on selle mõju kolimisotsusele piiratud, sest toetust saavad taotleda ainult need, kes on juba alaliselt registreeritud hajaasustusega piirkonnas enne taotlusaasta algust (RTK, 2025).

Kõiki kolme meedet iseloomustab see, et need on mõeldud inimestele, kes on juba otsustanud maale kolida või elavad seal. Ei MES, EIS ega RTK ei toeta otsustusprotsessi eelset etappi — need

ei soodusta kolimisotsuse langetamist ega vasta küsimustele, mis tekivad kolimise kaalumisel. Samuti puudub neil side töövõimaluste, teenuste või kogukondadega, mis võiksid suurendada kindlustunnet kolimisotsuse tegemisel. Informatsiooni jagamine eeldab, et inimene oskab ise leida üles sobiva kanali ja vajaliku toetuse. Seetõttu on nende programmide kättesaadavus sageli piiratud ning sõltub suuresti inimese teadlikkusest, varasemast kogemusest ja valmisolekust tegeleda keeruka taotlusprotsessiga, mitte üksnes vajaduspõhisusest. Nii jääbki nende programmide potentsiaal motiveeriva tegurina piiratud — eelkõige sobivad need neile, kellel on juba tugev sotsiaalne ja majanduslik kapital olemas, näiteks kõrgharidusega noored pered. Samas ei võimalda toetussüsteemide sisuline ülesehitus üheselt järeldada, kas ja kuidas need programmid mõjutavad tegelikke kolimisotsuseid noorte seas. Seetõttu uurib autor toetuste rolli ka empiirilisel tasandil, intervjuuerides noori, kes on maapiirkonda kolinud. Andmeanalüüsis käsitletakse programmide olemasolu ja kasutamist ühe võimaliku tegurina, mis võib mõjutada ümberasumise otsust, täiendavalt teistele teguritele.

## **4. Metoodika ja uurimisdisain**

### ***4.1 Uurimisstrateegia ja juhtumite valik***

Käesolevas bakalaureusetöös autor kasutas kvalitatiivset uurimisstrateegiat, mille eesmärgiks oli mõista noorte inimeste motivatsioone ja rahulolu seoses linnast maale kolimisega ja erinevate üksikisikule suunatud toetuskeemide võimalikku rolli nende otsuste tegemisel. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude kaudu, kuna see meetod võimaldab kombineerida standardiseeritud küsimusi paindlike täpsustavate küsimustega, aidates avada osalejate individuaalseid kogemusi ja tähendusi (Robson, 2002, kaudselt viidatud Tallinna Ülikool, 2016).

Valim ei keskendunud ühelegi konkreetsele piirkonnale. Osalejaid värvati sotsiaalmeedia (nt „Maale elama“ Facebooki grupp) ja isiklike kontaktide kaudu. Samuti kasutati ka lumepallimeetodit, st varasemad intervjuueeritavad soovitasid teisi sobivaid osalejaid. Valimi moodustamiseks määras autor järgmised kaasamiskriteeriumid:

1) Inimesed vanuses 18-40 aastat. Kuigi ametlikult noorteks inimesteks peetakse inimesi vanuses 7-26 aastat, selle bakalaureusetöö raames valis autor valimi alumiseks piiriks 18-aastaseid isikuid, kuna nemad on seaduslikult iseseisvad ja on suutelised langetama kaalutud otsuseid maale elamise puhul. Ülemiseks vanusepiiriks määrati 40 aastat, sest see vanusepiir iseloomustab noori täiskasvanuid, kelle elukohaotsused on sageli seotud pere loomise, stabiilse sissetuleku ja kodu soetamisega. Seda peegeldab ka Tanel Rebase (kes on Luminori eraisikute panganduse juht) kommentaar: „[Eesti] kõige aktiivsemad koduostajad on 25–35-aastased noored“ (Postimees, 2023).

2) Elukoha muutus. Värvati inimesi, kes kolisid suurematest linnadest või linnalistest piirkondadest maale, et oleks võimalik hinnata linnakeskkonnast maale kolimisega kaasnevaid muutusi.

### ***4.2 Valimi kirjeldus***

Uuringus osales kokku 13 kolinud noort vanuses 18-40 aastat. Kõik osalejad andsid teadliku nõusoleku ning intervjuueerimistel järgiti uurimiseetilisi põhimõtteid. Tabel 2 annab ülevaate

intervjueeritavatest inimestest, sisaldades intervjueeritavate vanust maale kolimise ajal, maale kolimise aastat ning asukohta enne ja pärast kolimist maapiirkonda. Kuna mõned intervjueeritavad avaldasid soovi jääda anonüümseks ning mitte avalikustada oma täpset elukohta, otsustas töö autor ühtse lähenemise huvides kõik vastajad pseudonümiseerida.

Tabel 2. Uuritavate koodid, vanused, elupiirkonnad enne ja pärast kolimist.

Kood	Vanus maale kolimise ajal	Kolimisaasta	Elupiirkond enne kolimist	Elupiirkond pärast kolimist
XZ84	30	2017	Tallinn	Saarde vald, Pärnumaa
TZ29	32	2021	Haapsalu	Veskiküla, Harjumaa
NV62	33	2018	Jõhvi	Udria küla, Ida-Virumaa
KT93	24	2023	Tallinn	Kuusalu vald, Harjumaa
RM41	28	2018	Pärnu	Pärnu ümber <sup>1</sup> , Pärnumaa
WB05	26	2023	Sillamäe	Kauksi küla, Ida-Virumaa
GA65	38	2019	Võru	Rava küla, Järvamaa
HY76	35	2019	Tallinn	Tallinna ringtee <sup>1</sup> , Harjumaa
DS53	29	2022	Tallinn	Viru-Nigula alevik, Lääne-Virumaa
VC81	37	2012	Tartu	Alutaguse vald, Ida-Virumaa
QJ17	34	2010	Tallinn	Raasiku vald, Harjumaa
MP47	37	2011	Tallinn	Võru linnast 10km kaugusel <sup>1</sup> , Võrumaa
LU38	32	2020	Tallinn	Vaida alevik, Harjumaa

**Allikas:** Autori koostatud.

Kõige sagedasemaks lähtelinnaks antud valimi lõikes osutus Tallinn — umbes pooled valimist (54%) olid enne maale kolimist elanud Tallinnas. Lisaks Tallinnale on lähtelinnadena esindatud

<sup>1</sup> Uuritav ei olnud nõus täpsema asukoha jagama.

ka Pärnu, Võru, Tartu, Haapsalu, Sillamäe ja Jõhvi. 6 vastajat (46%) kolis maapiirkonda, mis asus väljaspool varasemat maakonda enne kolimist. Elupiirkonnad pärast kolimist hõlmasid järgmiseid maakondi: Harjumaa (38%), Ida-Virumaa (23%), Pärnumaa (15%), Võrumaa (8%), Järvamaa (8%) ja Lääne-Virumaa (8%). On vaja ära märkida, et valimis on esindatud nii värskest kolinud inimesed kui ka need, kes kolisid mõne aja tagasi: kolimisaastad ulatuvad 2010. aastast kuni 2023. aastani.

#### ***4.3 Andmete kogumine ja uurimiseetika***

Intervjuud viidi läbi nii veebivestlustena (kasutades *Microsoft Teams* keskkonda) kui ka kohapeal ning nad kestsid keskmiselt 30-45 minutit. Enne intervjuud said osalejad tutvuda informeeritud nõusoleku vormiga (vt Lisa 1), mis selgitas uuringu eesmärki, konfidentsiaalsuse tagamist ja kõne salvestamise korraldust. Venekeelsed vastused tõlkis autor eesti keelde ning toimetas DeepL rakenduse abil. Transkriptsiooni saamiseks kasutas autor veebipõhist kõnetuvastusprogrammi, mis oli välja töötatud TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris. Transkriptsiooni täpsustamiseks eemaldas autor täitesõnad ja kõnekeelsed konstruktsioonid. Kõik vestlused salvestati ning säilitati ainult autori turvalises pilvekontol kuni töö kaitsmiseni.

Intervjuukava sisaldas nii üldküsimusi (nt „Mis oli peamine põhjus, mis ajendas teid maale kolima?“) kui ka sihitud küsimusi programmide kasutamise ja rahulolu kohta (nt „Kas teie ootused elule maapiirkonnas on täitunud?“). Poolstruktureeritud intervjuude läbiviimine tähendas, et lisaks intervjuukavas (vt Lisa 2) välja toodud küsimusele esitas autor intervjuude käigus täpsustavaid ja täiendavaid lisaküsimusi teemadel, mis olid autori hinnangul noorte kogemuste terviklikul mõistmisel asjakohased. Oli ka juhtum (DS53), kus intervjuueeritav vastas küsimustele kirjalikult. Sellisel juhul puudus autoril võimalus esitada täpsustavaid lisaküsimusi vastuste põhjal, mistõttu ei olnud üks intervjuu täielikult poolstruktureeritud formaadis.

#### ***4.4 Andmete analüüs ja piirangud***

Uurimuse analüütiliseks aluseks oli kvalitatiivne temaatiline analüüs, sest see võimaldab tuvastada mitte ainult andmetes sisalduvaid tähendusi ja arusaamasid, vaid ka tähtsaid tõlgendusi, mida toovad uuringus osalejad ise (Kalmus et al. 2015). Kõik intervjuud kodeeriti avatud lähenemise alusel, kus autor luges transkriptsioonid läbi ja tähistas olulisi fraase, korduvaid väljendeid ning

tähenduslikke sõlmpunkte. Kodeerimisel koostati 368 koodi, mis seejärel grupeeriti suuremateks teemadeks. Kodeerimisprotsess toimus Exceli vahendusel. Analüüs võimaldas välja tuua nii korduvad mustrid kui ka individuaalsed erinevused vastajate kogemustes. Teemaatilise analüüsi tulemusel kujunes välja viis tähenduslikku teemat: 1) kolimise otsuseid mõjutanud tegurid; 2) rahulolu uues keskkonnas; 3) esile kerkinud väljakutsed; 4) kokkupuuted toetusprogrammidega; ning 5) soovitusel teistele sarnases olukorras noortele. Need teemad võimaldasid süstemaatiliselt vastata uurimisküsimustele ning andsid sisuka ülevaate noorte kogemustest.

Andmekogumise ja analüüsi käigus ilmnis mitu piirangut. Esiteks, valimi kujunemine tugines osaliselt juhuslikele kontaktidele ning osalejate valmisolekule, mis tähendab, et valim ei ole esinduslik kogu sihtrühma suhtes. Teiseks, teemaatiline analüüs eeldab paratamatult uurija tõlgendust andmetest, mis võib mingil määral mõjutada tulemuste kujunemist, hoolimata püüdlusest säilitada objektiivsus ja järjekindlus. Kolmandaks, kuigi töö keskendub praegu kehtivatele toetusprogrammidele, ei pruukinud need kõik olla kättesaadavad intervjuueeritavate kolimise hetkel. Siiski võimaldavad intervjuud hinnata noorte üldist teadlikkust individuaalselt suunatud toetuskeemidest ning tuua välja seoseid varasemate ja praeguste meetmete vahel. Vaatamata neile piirangutele võimaldas valitud lähenemine tuvastada noorte maale kolimisega seotud mustreid, ootusi ja rahulolu tegureid.

## Andmeanalüüs

Käesolevas peatükis esitatakse kvalitatiivse temaatilise analüüsi tulemusel kujunenud põhiteemad, mis kordusid erinevates intervjuudes ning on otseselt seotud töö uurimisküsimustega. Analüüsi eesmärk on mõista, millised tähendused ja tõlgendused peituvad noorte maale kolimise otsuste, rahulolu ja kogemuste taga.

Avatud kodeerimise käigus kujunes välja viis keskset teemavaldkonda:

1. tegurid, mis mõjutasid maale kolimise otsust,
2. noorte rahulolu pärast kolimist,
3. väljakutsed kolimisel ja maal elamisel,
4. toetusmeetmete roll noorte kolimisotsuste kujunemisel,
5. nõuanded teistele samasugust sammu kaaluvatele noortele.

Järgnevalt tutvustatakse iga teema sisu, tuues esile korduvad mustrid ja intervjuueeritavate kogemused, mille kaudu on võimalik vastata püstitatud uurimisküsimustele ning seostada tulemused teoreetilise taustaga.

### ***Tegurid, mis mõjutasid noorte inimeste otsust maale kolida***

Kuigi vastajad töid maale elama asumise otsuse mõjutajatena välja küllaltki palju erinevaid tegureid, osutus kaheks kõige sagedamini mainitud teguriks „loodus“ ja „vabadus“. 10 vastanut ehk 77% nimetas looduse tegurit esimesena. Peaaegu sama statistika oli nähtav ka vabaduse teguri kohta. Selgus, et loodus ja vabadus käivad vastajate kogemustes käsikäes.

*„Ma arvan, et noorte jaoks on üsna oluline, et nad oleksid vabad oma tegevuses, ja see on ilmselt peamine tegur, mis võib inimesi motiveerida. Ja tõenäoliselt on teine tegur, mida ma isiklikult täheldan, et viimasel ajal on inimesed hakanud üha enam hindama seost loodusega, seda seost looduse ja inimese vahel /.../ nad käivad telkimas, nad lähevad reisidele, nad eelistavad rohkem väljasõite loodusesse. Ma arvan, et see võib samuti kaasa aidata sellele, et inimesed valivad maapiirkondi, sest seal on lihtsalt rohkem seda ruumi, kus sa kuuled linde, kus sa hingad värsket*

*õhku, kus sa tunnend seda taasühendust loodusega ja saad igapäevaselt rõõmu sellest, et sa lihtsalt ärkad selles keskkonnas“ (WB05).*

On võimalik järeldada, et noored väärtustavad taasühinemist loodusega, kui neil on võimalus tegeleda põllumajanduse ja talumajapidamisega, metsas käia ja viljeleda aktiivsemat elustiili. Peale looduse ja vabaduse on noored oluliseks pidanud vaikust, turvatunnet, privaatsust, kõrgemat õhukvaliteeti, kokkuhoidmist ja tihedamat suhtlemist naabritega, aktiivset sotsiaalset kogukonnaelu ning rohkem ruumi elamiseks. Erinevad noored väljendasid järgmiseid mõtteid:

*„...elutempo on mõnusam kui linnas, et /.../ ei ole nii kiire kõigil“ (XZ84). „Positiivne on see, et kodust välja minnes oled otsekohe looduses, väga lihtne on kuhugi jalutama minna, /.../ jooksmine minna, värsk õhk, vaikus“ (HY76). „Linnas on kogu aeg müra. Maal on vaikus, linnud, meri, päike. See on puhkus sinu hingele ja vaimsele tervisele“ (NV62). „Ma arvan, et maal elada on igati vägev, et vaadata juba inimesed, kes maal sind ümbritsevad. Nad on /.../ sõbralikumad ja leppivamad. See on tõde, et seal on nende inimestega lihtsalt läbi saada“ (RM41).*

### ***Väljakutsed kolimisel ja maal elamisel***

Kuna käesoleva töö autori arvates on maale kolimise positiivsed aspektid korrelatsioonis teguritega, mis meelitasid noori maale, siis autor käsitleb eraldi teemana väljakutseid, millega noored puutusid kokku nii maale kolimise ajal kui ka seal elades. Kuna neid raskusi oli hulgaliselt, siis jagas autor need väiksemateks gruppideks:

### ***Logistika***

Paljud noored inimesed on avaldanud muret selle pärast, et nende külade, alevikkude, valdade ja suuremate linnade vahel on küllaltki halb ühistranspordiühendus (st bussiühendus). Seda tõestavad kommentaarid erinevatest intervjuudest:

*„/.../ peab olema oma sõiduvahend meil mõlemal, /.../ sest ühistransport ei eksisteeri siin, ma arvan, et lähim peatus on kolm-neli kilomeetrit“ (HY76: Tallinna ringtee). „/.../ hakkab juba vaikselt tunda andma see, et oled Tallinnast väljas, et ühistransport on juba niisugune, linna pääsemiseks vaevaline tegelikult“ (QJ17: Raasiku vald).*

Need vastused viitavad sellele, et ühistranspordiühendus on endiselt üheks suureks takistuseks neile, kes kas elavad maal või kavatsevad sinna kolida. Mõned intervjueeritavad, kes kolisid maale perega, väljendasid aga ka selle probleemi ootamatut positiivset külge: nimelt on harvad busside väljumised õpetanud neid kas oma aega paremini planeerima või rohkem läbi mõtlema oma tegevusi ja päevaplaani.

***Avalikud hüved (pääste- ja meditsiiniteenuste kättesaadavus, internetiühendus, kommunaalteenused), elekter ja kommunikatsioon***

Teiseks kõige enam mainitud probleemiks intervjueeritute seas olid avalikud hüved ja täpsemalt probleemid nende kättesaadavuse ja varustuskindlusega, millest kõige sagedamini nimetati elektrikatkestusi ja halba ebastabiilset internetiühendust ning kommunikatsiooni puudumist: „/.../ üllatus oli minu jaoks see, et sellises kohas, kus on tegelikult 300 inimest, on probleeme elektriga“ (DS53). Nimetatud probleemide põhjuseid loetleti palju, kuid enamasti olid peamisteks asjaoludeks halvad ilmastikuolud — nagu tormid, tugevad tuuled, äikesetormid ja vihasajud. Mõned intervjueeritavad mainisid, et paar korda olid nad olnud ilma elektri, vee, valguse ja isegi küttega. Nende olukordade puhul olid mõned noored sunnitud minema sugulaste korterisse või naaberlinnadesse, et oodata ära ilmastikunähtuste möödumist ja teenuste taastumist. Lisaks elektriprobleemidele mainisid mõned noored ka raskusi, mis olid seotud maapiirkondades pakutavate teenuste vähesusega. Enamasti viitasid intervjueeritavad toidukaupade vähesele valikule ning vajadusele minna linna teatud kaupade järele, mida maapiirkondades ei ole võimalik saada. Üks intervjueeritavatest jutustas sellest, et kord vajab ta erakorralist arstiabi, mis võttis üsna kaua aega, kuna tema elukohas ei olnud otsest meditsiinikeskust:

„/.../ Kauksi külas endas ja 10 kilomeetri raadiuses ei ole kauplusi, ei ole tanklaid, ei ole abikeskusi, ei ole meditsiinasutusi, ja oli olukordi, kus näiteks oli vaja arstiabi hädasti ja kiirabi pidi kohale tulema, ning see võttis kuidagi aega“ (WB05).

Sellesse kategooriasse lisas autor ka meelelahutuse vähesuse, mida vastajad sageli mainisid maapiirkonnas elamise ühe raskusena — rohkem kui üks kord väitsid noored, et mingil hetkel hakkas neil külas igav, sest neil polnud midagi uut või erilist teha. „/.../ pigem, mis on väljakutse, võib-olla ei ole nii palju valikuvariante kui näiteks suurlinnas, kasvõi mingi spordisaalide suhtes või midagi teist, /.../ elu ikka kipub igavaks minema vahepeal“ (XZ84).

### ***Maakoolid ja gümnaasiumid***

Veel üheks väljakutseks nende noorte jaoks, kes lahkusid linnast koos oma perega ja eriti lastega, oli kas paljude maakoolide sulgemine pärast haldusreformi 2017. aastal või isegi gümnaasiumide puudumine. Mitmed nooremad vanemad muretsesid selle pärast, et nende lastel on võimalus saada põhikooliharidust (9 klassi), kuid gümnaasiumi astumiseks on nad pidanud või peavad tulevikus sõitma lähimatesse linnadesse. Need asjaolud muudavad logistika nende perede jaoks väga keeruliseks, aeganõudvaks ja ebamugavaks. Noored tõid selle probleemi esile kui ühe peamise murekoha peredega kolijate jaoks ning avaldasid soovi suunata see küsimus kohalikele omavalitsustele, et sellega aktiivsemalt tegeleda ja pakkuda alternatiivseid valikuid

*„/.../ nüüd nende haldusreformide käigus need maal gümnaasiumid ja koolid kinni pandi, et see võib-olla muudab maal elamise natuke keerukamat. Sa kolid mingisse piirkonda ja sa tead, et su lapsed saavad seal 9 aastat koolis käia kuni põhikooli lõpuni. Siis sa pead arvestama juba sellega etteulatuvalt, et sa ühel hetkel pead sealt ära kolima sellepärast, et lapsed saaksid minna gümnaasiumisse või kutsekooli, mida siin maapiirkonnas pole“ (RM41).*

*„Peale 15 aastat, ma arvan, et hetkeseisuga nüüdses olukorras ma oleks valinud natuke lähemal linnale. Just nagu laste mõttes, et kui ma vaatan seda, /.../ et meil ei ole ühtegi gümnaasiumit siin. Kui /.../ üks [tütar] valis Mustamäe riigigümnaasiumi, ja see on üldse teises Tallinna otsas, /.../ siis väiksem tüdruk nüüd järgmine aasta lõpetab 9. klassi, et tema hakkab samamoodi valima kooli, kuhu ta edasi läheb, /.../ ilmselt läheb ta ka linna, et selles mõttes võib-olla oleks olnud nagu see linnalähedasem parem“ (QJ17).*

### ***Noorte rahulolu pärast maale kolimist***

Ühe teemana keskenduti uurimistöös ka sellele, kui rahul olid maale kolinud noored oma otsusega ning kuidas hindasid nad oma heaolu pärast ümberasumist maapiirkonda. Heaolu taseme hindamiseks on intervjuueerija esitanud paar küsimust:

- 1) “kuidas võrdleksite oma elukvaliteeti enne ja pärast kolimist?”;
- 2) “kas teie ootused elule maapiirkonnas on täitunud?”;
- 3) “kas teie praegune kogemus kinnitab, et see oli õige otsus?”.

Ainult kolm inimest avaldas kahetsust maapiirkondadesse kolimise üle. Peale kahetsuse ja negatiivsete kogemuste, väljendasid kõik need 3 intervjuueritavat soovi ja valmisolekut lähitulevikus linna tagasi minna. Allpool on loetletud tegurid, mis mängisid olulist rolli linna tagasipöördumise otsuse tegemisel:

*„ [Minu ootused ei täitunud. Miks? Esiteks, maja on väga raske pidada. Maja nõuab pingutust, nii rahalist kui ka füüsilist. Kuna töökoht on teises linnas, on väga raske välja töötada logistikat, reisida iga päev. Sa pead hommikul palju varem üles tõusma, et tööle sõita. See on kütus, see on liiklusohutus. Talvel on palju küttekulusid. Internetikatkestused, tugevad tuuled, elektriühendused. Linnas seda ju ei ole. Mis puudutab üllatusi, siis oli üks negatiivne – kui me majja jõudsime, oli torm, puud kukkusid ja Päästeamet keeldus tulemast. Me pidime seal ööbima, nii et me ei saanud näiteks hommikul tööle minna. /.../ Elukvaliteet on muutunud halvemaks“ (NV62).*

*„Ei osanud arvata, et nii palju selliseid häirivaid faktoreid, võib-olla mingid pisidetailid, mis kokku kuhjuvad ja siis tunneme, et me ei ole nagu tegelikult rahul. /.../ Ma tean, et siin buss käib, aga võrdlemisi harva, /.../ kaks korda päevas vist käis ainult Kunda vahel /.../, pigem kehv on see ühendus. Kahjuks ei tunne [kogukonna tunnet], pigem ma tunnen sellist kiuslikkust. /.../ Meie ei ole siia sulandunud, ma arvan, et meie oleme pigem niisugused liberaalsed ja uuendustega kaasa minevad, aga siin on pigem konservatiivne mõtlemine“ (DS53).*

*„/.../ ausalt öeldes ei ütleks ma, et ma sinna tagasi tahaks enam minna. See oli küll huvitav kogemus, aga lähitulevikus tahaksin ikkagi jätkata elada kusagil rahulikus piirkonnas, kuid praegu just linnas, mitte 30 kilomeetri kaugusel linnast, sest seda ma enam ei taha, ma ei ole sellega enam nõus“ (TZ29).*

Käesoleva uurimuse jaoks läbi viidud intervjuudest selgus, et 13 vastanust kümme tunneb end õnnelikuna ja on rahul oma uute elutingimustega. Antud uurimistöö autor siiski järeldab, et kui inimese väärtused ei ühti tema uue elukorraldusega, nagu nende kolme näite puhul, mõjutab see tugevalt nende füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset heaolu. Seetõttu mõistavad need noored, et elu kaugel maapiirkonnas ei sobi neile mitmel põhjusel, ja seda mõjutavad nii väliskeskkond kui ka inimese isiklikud tõlgendused ja ootused uue eluviisi suhtes. Seega võib heaolu halvenemise taga pärast maale kolimist olla terve rida erinevaid ja omavahel seotud põhjuseid.

Nende noorte suhtes, kes hindasid oma heaolu pärast maale ümberasumist kõrgemaks, kõlasid niisugused väljendid nagu:

*“Ma arvan, et ei ole siamaani veel keegi meie perest pidanud kahetsema, et me kolisime” (QJ17).  
“Need maapiirkonna positiivsed küljed kindlasti on väärtuslikud ja annavad palju juurde” (KT93).  
“Elukvaliteedi suhtes arvan, et linnast välja kolimine on mõjunud positiivselt /.../ olen aktiivne liige alevikuseltsis, aitan kaasa erinevate kogukondlike ürituste planeerimisele” (LU38).  
“Ma ei kahetse vähimalgi määral, et selle otsuse tegin” (WB05).*

Seega, kuigi kolme vastaja kogemused viitasid kahetsusele või rahulolematusele, oli ülejäänud intervjuude üldine toon pigem positiivne.

### ***Maale kolimist soodustavate programmide roll***

Kõnealune analüüsipunkt pakkus käesoleva töö autorile kõige suuremat huvi, sest üheks uurimisküsimuseks oli välja selgitada, millist rolli mängivad riiklike, kohalike omavalitsuste ja üksikute organisatsioonide algatatud ja toetatud programmid noorte (ja ka noorte perede) otsuses maapiirkondadesse kolida. Kõikide intervjuude käigus selgus, et ainult üks noor pere kasutas päris palju mitmekülgeid programme: näiteks, EIS-i kodutoetust lasterikastele peredele, hajaasutuseprogrammi, ning valla poolt pakutud projekti, mille abil nad oma maja korstna korda tegid. Intervjueeritavad ise selgitasid seda aktiivsust järgmiselt: *„/.../ nii palju kui vähegi on võimalik, me oleme igale poole alati kirjutanud. /.../ et leevendada seda, mida me saaksime rohkem ja kiiremini ehitada“* (MP47). Ülejäänud noored vastasid, et nad ei kasutanud ühtegi programmi. Küsimusele, kas noored teavad, et niisugused programmid on üldse olemas, vastas enamik osalejatest „jah“. Kuid väärrib märkimist, et järelküsimusele „Kas oskate mingit programmi või algatust nimetada?“, nimetati ainult KIK-i toetusi vee- ja kanalisatsioonilahendustele, EIS-i renoveerimistoetusi ja PRIA “põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse” programme. Kuna uuringu autor ei eeldanud selliseid tulemusi, esitati täpsustav küsimus — „miks neid toetusprogramme ei kasutata“? Peamiste põhjustena toodi välja:

*„/.../ probleem on pigem see, et noored võib-olla ei ole teadlikud nendest [programmidest]. Aga see ikkagi eeldab enamustes kodudes mingite projektide kirjutamist, et see on mingi kõrvalkulu jälle. Ja see alati ei pruugi ka nii minna, et sa saad ju toetuse. Kasvõi kui on palju tahtjaid, siis*

*tahes tahtmata, sa pead arvestama sellega, et see ei pruugi nagu mahtuda sinna nii-öelda lati alla“ (XZ84).*

*„Võib olla tooks välja selle, et kuidagi pangad või riiklikul tasandil võiks olla soodustatud noortele inimestele laenude saamine just maapiirkonda. Kas siis näiteks riikliku tagatisena mingit kinnisvara ostetud, et noored inimesed ei peaks siis tasuma /.../ näiteks noortele inimestele, kellel on juba palju lapse ja kel igapäeva kohustuste kõrvalt ei ole võimalik tasuda, peaks riik siis mingi hoone või kinnistu või millegi ostmiseks seda sisse makstavat summat anda (RM41).*

*„Natuke liigne bürokraatia on kasvõi nende toetuste saamine, see tundub kohati eraldi projektijuhtimise /.../ sa pead eraldi kohati projektijuht olema, et sellega tegeleda, et ma lihtsalt ei viitsi sellega tegeleda“ (HY76).*

*„Ei ole kasutanud taolisi toetusi ega programme. Ei näinud vajadust selleks, kuna eluase oli ostmise eelselt mõni aasta varem renoveeritud ja kõik vajalikud ühendused olemas“ (LU38).*

Nagu võib näha kolmest täiesti erinevast vastusest, on olemas väga palju erinevaid põhjuseid, miks noored ei kasuta neid toetusi ja programme. Lõppjärgeldusena võib tõdeda, et vastajad jõudsid samale seisukohale: igaüks neist sooviks, et riik või kohalik omavalitsus toetaks noorte kolimist maapiirkonda rahaliselt viisil, mis ei eelda näiteks maja ehitamiseks/renoveerimiseks või krundi korrastamiseks saadud toetuse tagasimaksmist. Teisisõnu, kui riik või kohalik omavalitsus ei annaks noortele raha justkui laenuna, vaid toetaks neid tagastamatu toetusena, hakkaks see küsitletud noorte arvates tõenäoliselt rohkem noori sellistesse piirkondadesse meelitama.

### ***Nõuanded maapiirkondadesse kolimiseks***

Viimane teema ehk kategooria puudutas seda, milliseid nõuandeid võiksid noored, kes on linnakärast maale kolinud, anda neile, kes alles kaaluvad või plaanivad samasugust sammu. Peamine soovitus oli see, et enne kolimist tuleks hoolikalt läbi mõelda kõik maaelu nüansid — nii positiivsed kui ka negatiivsed. Paljude noorte arvates peaksid inimesed, kes soovivad maale kolida, olema valmis tegelema probleemidega, millega nad linnas ei ole kokku puutunud, ning muutuma vastutustundlikumaks ja iseseisvamaks.

*„/.../ sa pead nagu varem küpseks saama või kuidagi iseseisvumaks olla rohkem, sest /.../ sa pead rohkem [ja] kiiremini saama täiskasvanuks. See on nagu kindlasti kasulik, sest pead iseenda eest hoolitsema“ (KT93).*

*„[Maal elamine] nõuab mingil määral seda ise hakkamasaamist, et kui on olukord, kui mingi süvavee pump läheb katki, siis see ei ole kellegi teise asi, kui su enda asi. Et ei saa ühistu tädile helistada ja öelda, et vett ei ole, et tuleks nüüd midagi teha“ (HY76).*

*„Aga jah, proovige ja katsetage, et see võib tunduda hästi tore ja romantiline, et lähen ja kolin maale, aga tegelikult ei ole üldse nii lihtne“ (VC81).*

Samuti kõlas mõte, et enne lõpliku otsuse tegemist võiks noor inimene elada mõnda aega, näiteks kuu või paar kuud renditud talus või majas, et tunnetada, milline on elu maal ning teha selle põhjal teadliku valiku, mida ei tuleks hiljem kahetseda. *„Nii et enne kui ostate maja, peaksite selle rentima, elama seal kaks-kolm kuud. Ja siis on asi selge, kas sa talud maja moraalselt, rahaliselt, füüsiliselt“ (NV62).*

Mitmed vastajad pidasid oluliseks ka seda, et noored tutvusid erinevate toetuste ja programmidega, sest omal käel kolimine võib osutuda väga kulukaks.

*„/.../ ma soovitaksin neil süveneda rohkem toetusprogrammide teemasse, /.../ sest see on 100% kasulik neile inimestele, kes kaaluvad, kas nad tahavad liikuda või mitte, sest see mõjutab tõenäoliselt valikut. Kui nad ei ole neist programmidest teadlikud, siis tõenäoliselt on vähem huvitatud, sest rahaline toetus on väga oluline aspekt kolimise juures“ (WB05).*

Üldiselt olid kõik vastajad positiivselt meelestatud ning kõik 13 intervjuueritud noort julgustasid vähemalt iga noort peret, kes kaalub linnast maale kolimist, seda kindlasti proovima, isegi kui kogemus ei tundu nii positiivne, sest maapiirkonnas elamise eelised kaaluvad enamiku arvates üles puudused.

## Arutelu ja poliitikasoovitused

Käesoleva peatüki eesmärk on tõlgendada saadud tulemusi uurimisküsimuste kontekstis ja võrrelda neid varem uuritud teoreetilise baasiga. Nagu sissejuhatuses märgitud, antud töö autor püüdis mõista, millised ajendid motiveerivad noori inimesi maale kolima, kuidas muutub nende rahulolu eluga pärast kolimist ning kas toetusprogrammid on üheks teguriks maale kolida. Saadud tulemused viivad järeldusele, et kolimise motivatsioon kujuneb nii isiklike kui ka väliste tegurite mõjul, eelkõige rahu, looduse, ühtekuuluvustunde ja rahulikuma eluviisi soovi tõttu. Need andmed on kooskõlas varem avaldatud uuringutega, milles rõhutatakse looduskeskkonda, sotsiaalset kaasatust ja võimalust elada rahulikumalt kui tegureid, mis mõjutavad kolimise otsust positiivselt (Eesti Maaülikool 2016).

Siiski on oluline rõhutada, et kolimise ajendid ja sellele järgnev rahulolu võivad oluliselt erineda sõltuvalt individuaalsetest ootustest ja nende ootuste vastavusest tegelikkusele. Näiteks olid negatiivsed muljed vastajatel, kes väljendasid kahetsust kolimise üle, seotud integratsiooniraskuste, kehvade infrastruktuuri ja transpordiühenduste ning isolatsioonitundega. Need järeldused on samuti kooskõlas varem avaldatud uuringutega maapiirkondadesse kolimise takistuste kohta (Eesti Maaülikool 2016). Seega on ümberasumise stabiilsuse tagamiseks oluline arvesse võtta mitte ainult maapiirkondade elu positiivseid külgi, vaid ka potentsiaalseid probleeme.

Lisaks selgub, et noored kolijad ei moodusta ühtset ja homogeenset sihtrühma, vaid erinevad üksteisest oma motiivide, ootuste ja kohanemisvõime poolest. Need erinevused tõid kaasa ka varieeruva rahulolu: ühed kolijad suutsid paremini kohaneda ka piiratud teenuste tingimustes, samas kui teised noored tundsid suuremat rahulolematust juhul, kui nende ootused teenuste või ühenduste osas ei täitunud. Seega ei saa vaadelda noori kolijaid ühetaolise sihtrühmana, vaid poliitiliste meetmete kavandamisel tuleb arvestada erinevate profiilidega, kelle vajadused ja riskitegurid on oluliselt erinevad.

Analüüsist selgus, et rahulolu kujunemisel mängivad rolli ka subjektiivsed tegurid, nagu näiteks valmisolek kogukonda sulanduda. Kõrgeim rahulolu oli nendel, kes suutsid luua suhteid kohalike elanikega, leida aktiivselt võimalusi osaleda kogukondlikus tegevuses ja tunda end sotsiaalselt

toetatuna. Seevastu madal rahulolu tulenes sageli üksildustundest või väärtuskonfliktidest kogukonnaga.

Mis puutub toetusprogrammidesse, siis tulenevalt analüüsi tulemustest, on vastajate teadlikkus nende olemasolust jätkuvalt väga madal. Kolmest töös analüüsitud meetmest – EIS-i eluasemelaenu käendusest, MES-i eluasemekaaslaenust ning RTK Hajaasustuse programmist – mainis vaid üks noor pere teadlikult HAP-i ja EIS-i programme. Viimasena nimetatud programm oli aga seotud kodutoetusega lasterikastele peredele, mitte varem käsitletud maapiirkonna eluasemelaenu käendusega. Ülejäänud vastajad ei olnud nimetatud meetmetest teadlikud, kuigi osa neist olid maale kolinud ajal, mil programmid juba kehtisid. See viitab võimalikule infopuudusele või rakendusliku ligipääsetavuse probleemidele. EIS-i ja MES-i puhul võib üheks piiravaks teguriks olla keerukas taotlusprotsess ning vähene avalik teavitus. RTK Hajaasustuse programm, kuigi formaalselt kõige selgem ja otsesem, ei olnud samuti laialdaselt tuntud. Nagu varasem analüüsist selgus, on nende meetmete ülesehitus killustatud ning suunatud pigem juba otsuse langetanud inimestele. Vastajate sõnul suurendaks motivatsiooni, kui toetus oleks lihtsamini taotletav, ei eeldaks tagasimakset ning oleks paremini nähtav – eelkõige läbi kaasaegsete kanalite nagu sotsiaalmeedia või kohalikud infovõrgustikud.

Sellest lähtudes jõuab autor järeldusele, et analüüsitud toetusprogrammid, mis on suunatud otse üksikisikule või tervele leibkonnale, ei moodusta ühtset ega läbipaistvat süsteemi. Kuigi iga programm täidab oma kindlat rolli, on nende ülesehitus killustatud, taotlusprotsessid sageli keerulised ning info kättesaadavus piiratud. Teave on hajutatud erinevate kanalite vahel ja puudub selge ülevaade, kui suur on programmide tegelik kättesaadavus või toetusmäär. Selline läbipaistmatuse tunne võib tekitada potentsiaalsetes taotlejates ebakindlust ning vähendada nende soovi toetust üldse taotleda – eriti juhul, kui ei ole selge, kui keeruline on taotlemise protsess ning millised on reaalsed võimalused toetuse saamiseks. Seetõttu oleks oluline koondada info ühte kohta ning suurendada inimeste usaldust toetuste vastu – näiteks jagades edulugusid varasematelt toetuse saajatelt või näidates programmide kodulehtedel, kui suur osa toetuse kogumahust on veel kättesaadav.

Kokkuvõttes näitab uurimistöö, et olemasolevate toetusmeetmete mõju kolimisotsusele on piiratud. Enamasti on need programmid suunatud juba langetatud otsusele, mitte selle kaalumise

faasile, ning toetavad pigem neid, kellel on olemas sotsiaalne ja majanduslik kapital. Et muuta toetused mõjusamaks ja jõuda laiemate sihtrühmadeni, on vaja nii sisulist kui ka kommunikatiivset ümberkujundamist.

### ***Poliitikasoovitused***

1. Tuleks luua keskne, sihtrühmale arusaadav ja kasutajasõbralik infoplatvorm, mis koondaks kõik maale kolimist toetavad meetmed. Platvorm võiks sisaldada interaktiivseid tööriistu (toetusmeetme leidja, piirkondlikud näited, ajakavad, juhendid) ja suunata kommunikatsiooni noortele sobivatesse kanalitesse (nt sotsiaalmeedia, taskuhäälõngud, noortevõrgustikud). See aitaks vähendada tunnet, et toetusprogrammid on suunatud "teistele" või liiga keerulised, et nendega tegeleda.

2. Toetusprogrammide taotlemise protsessi tuleks lihtsustada ja standardiseerida. Näiteks võib kaaluda ühtse teeninduspunkti loomist kohalike omavalitsuste juures, kus noored saaksid nõu ja tuge juba enne lõplikku kolimisotsust. Seega on protseduuriline läbipaistvus üks võtmeteguritest, mis määrab meetmete tegeliku mõju.

3. Lisaks vajab tähelepanu toetuse ja kogukonna vahelise sideme loomine. Ükski analüüsitud programm ei käsitlenud sotsiaalset kohanemist süsteemselt, kuigi just see osutus noorte rahulolu võtmeküsimuseks. Poliitiliselt võiks kaaluda näiteks kohaliku mentorvõrgustiku loomist, mis ühendaks uued tulijad kohalike elanike ja omavalitsustega. Samuti võiks toetuste osaks olla ligipääs huvitegevustele, kogukondlikele üritustele või vabatahtliku töö võimalustele, mis tugevdavad kuuluvustunnet ja vähendavad isolatsiooni.

4. Lõpuks tuleks tugevdada koostööd riiklike ja kohalike tasandite ning kodanikuühiskonna vahel. Praegu toimivad programmid sageli isoleeritult, ilma sisulise koordineerimiseta, mis omakorda hajutab nende mõju. Seetõttu peaksid riiklikud ja kohalikud institutsioonid looma ühisraamistikku, kus iga meede täidab kindlat rolli noore kolija teekonnal: esmane informeeritus, otsustamise tugi, rahaline toetus ja lõpuks sotsiaalne kohanemine. Niisugune süsteemne käsitlus võimaldab muuta toetuspoliitika mitte üksnes olemasolevate meetmete parandamiseks, vaid terviklikuks ja usaldusväärseks keskkonnaks, mis toetab noorte liikumist maapiirkondadesse jätkusuutlikul viisil.

## Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks oli uurida, millised tegurid mõjutavad noorte otsust kolida Eesti maapiirkondadesse, kuidas muutub nende rahulolu ja elukvaliteet pärast kolimist ning kas toetusprogrammide olemasolu on üheks teguriks maale kolimisel. Tegemist on aktuaalse teemaga, mis on seotud laiemate ühiskondlike suundumustega, nagu rahvastiku ebahühtlane paiknemine, piirkondlik ebavõrdsus ning sellest tulenevad julgeoleku ja sotsiaalmajanduslikud probleemid. Samas on see teema Eesti kontekstis seni vähe uuritud – olemasolevad uuringud keskenduvad peamiselt linnastumise tagajärgedele või regionaalpoliitikale üldiselt, jättes tähelepanuta noorte kolijate individuaalsed motiivid ja kogemused. Käesolev uurimus aitab seda lünka täita ja pakub teemale uut teaduslikku vaatenurka, toetudes noorte isiklikule kogemusele ja ühendades kvalitatiivsed andmekogumismeetodid teoreetilise analüüsiga. Uuringu teoreetiline raamistik toetub mitmele olulisele valdkonnale. Uurimistöö teoreetilises osas käsitleti linnastumise ja vastulinnastumise protsesse, noorte kolimisajendeid ja maapiirkonna kui elukeskkonna tähendusi ning tutvustati Eestis rakendatavaid maapiirkondi toetavaid programme. Uuringu empiiriline osa hõlmas 13 poolstruktureeritud intervjuud noortega, kes on viimastel aastatel kolinud maale kas üksinda või koos perega. Intervjuude analüüsimisel kasutati kvalitatiivse temaatilise analüüsi meetodit. Tulemuste analüüsist lähtuvalt oli maale kolimise otsus valdavalt väärtuspõhine — seotud looduse läheduse, rahu, isikliku vabaduse ja kogukondliku kuuluvuse otsinguga. Rahulolu pärast kolimist sõltus mitmetest teguritest, sealhulgas valmisolekust kohaneda, sotsiaalsetest kontaktidest ning ootuste vastavusest tegelikkusele. Levinumateks raskusteks osutusid ühistranspordi piiratus, teenuste kättesaadavus ning haridusvõimaluste vähesus, eriti lastega perede jaoks. Toetusprogrammide kasutamine osutus valimis väga piiratud ulatusega — ainult 3 vastajat olid kasutanud mitut programmi, ülejäänud ei olnud neid rakendanud. Kuigi osa vastajatest oli neist teadlik, jäi teadmine sageli pealiskaudseks ning nimetati vaid üksikuid algatusi. Tulemustest selgus, et programmid ei toeta otsuse kaalumise etappi ning nende nähtavus ja kättesaadavus on noorte jaoks piiratud. Seetõttu sõnastati töö lõpus poliitikasoovitused, mis lähtuvad intervjuudest tuvastatud kitsaskohtadest ning keskenduvad eelkõige infoplatvormi, nähtavuse ja toetuse kättesaadavuse parandamisele noorte vaates. Töö tulemused viitavad sellele, et noorte maale kolimise kogemused on mitmekesised ja sõltuvad nii individuaalsetest eelistustest kui ka piirkondlikest tingimustest. Käesolev uurimus aitab paremini

mõista, millised tegurid toetavad või takistavad noorte püsivalt maale asumist, ning viitab täiendavate uuringute vajaduse järele, eelkõige konkreetsete piirkondade, erinevate sihtrühmade ja toetusprogrammide tulemuslikkuse hindamise osas. Kokkuvõttes pakub töö väärtuslikku sisendit nii teadlastele, praktikutele kui ka otsustajatele, kes on huvitatud Eesti maapiirkondade elujõulisuse ja atraktiivsuse tugevdamisest.

## Kasutatud kirjandus

Arenguseire Keskus. (2025). “Kohalike avalike teenuste aeg-ruumilise kättesaadavuse tulevik”. <https://arenguseire.ee/uurimissuunad/avalike-teenuste-aeg-ruumilise-kattesaadavuse-tulevik/>

Vaadatud 11.05.2025

Berg, E., Sepp, V., Allik, A., Urmann, H., Vits, K. (2023). “Kagu-Eesti piiriala sotsiaalmajandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring”. Tartu Ülikool. Rakendusuuringute keskus (RAKE). [https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-04/KaguEesti%20piiriala%20sotsiaalmajandusliku%20olukorra%2C%20siseturvalisuse%2C%200piirijulgeoleku%20ja%20kogukonna%20uuring\\_0.pdf](https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-04/KaguEesti%20piiriala%20sotsiaalmajandusliku%20olukorra%2C%20siseturvalisuse%2C%200piirijulgeoleku%20ja%20kogukonna%20uuring_0.pdf)

Eamets, R., Kaasa, A., Kaldaru, H., Parts, E., & Trasberg, V. (2005). „Sissejuhatus majandusteooriasse“. Tartu Ülikooli Kirjastus, 1-350. <https://dspace.ut.ee/bitstreams/e6dfea3c-5019-4aa6-9186-ba5cb64c32d8/download>

Eesti Maaülikool. (2016). “Maapiirkond noorte elu- ja ettevõtluskeskkonnana”. Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja. Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond. Majandus- ja sotsiaalinstituut, 1-101. <https://dspace.emu.ee/server/api/core/bitstreams/6b6a2f72-ebec-487e-946b-b10fc8e76377/content>

Eesti Statistikaamet. (2022). “Linnalise, väikelinnalise ja maalise asutuspiirkonna tüübi ja klastrite määramise meetodika” [https://www.stat.ee/sites/default/files/2022-05/Asustuspiirkond\\_1.pdf](https://www.stat.ee/sites/default/files/2022-05/Asustuspiirkond_1.pdf) (Vaadatud 12.05.25).

Eesti Statistikaamet. (2025a). “RV0291U: RAHVAAARV, PINDALA JA ASUSTUSTIHEDUS, 1. JAANUAR”. [https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik\\_rahvastikunaitajad-ja-koosseis\\_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0291U](https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0291U) (Vaadatud 12.05.25).

Eesti Statistikaamet. (2025b). “RVR02: RÄNNE HALDUSÜKSUSE VÕI ASUSTUSPIIRKONNA LIIGI, SOO JA RÄNDE LIIGI JÄRGI”. [https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik\\_rahvastikusundmused\\_ranne/RVR02](https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikusundmused_ranne/RVR02) (Vaadatud 12.05.25).

Eesti Statistikaamet. (2025c). “RVR03: RÄNNE SOO, VANUSERÜHMA JA RÄNDE LIIGI JÄRGI”. [https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik\\_rahvastikusundmused\\_ranne/RVR03](https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikusundmused_ranne/RVR03) (Vaadatud 12.05.25).

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus. (2025). “Maapiirkonna eluasemelaenu käendus”. <https://kredex.ee/et/teenused/eluaseme-soetamiseks/maapiirkonna-eluasemelaenu-kaendus> (Vaadatud 12.05.25).

Eurostat. (2023). „Population density”. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00003/default/table?lang=en> (Vaadatud 12.05.25).

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). „Kvalitatiivne sisuanalüüs“. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/> (Vaadatud 12.05.25).

Kalmus, V. (2015). „Kvalitatiivne sisuanalüüs“. Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/kvalitatiivne-sisuanaluus/> (Vaadatud 12.05.25).

Kliimaministerium. (2024). “Riik laiendab maapiirkonna kodulaenu käenduse sihtgruppi”. <https://kliimaministerium.ee/uudised/riik-laiendab-maapiirkonna-kodulaenu-kaenduse-sihtgruppi> (Vaadatud 09.05.25)

Maa-amet. (2017). „Haldusreformi järel muutub Eestis üle 400 000 elukoha ja maatüki aadressi“. <https://web.archive.org/web/20171201034227/https://www.maaamet.ee/et/uudised/haldusreformi-jarel-muutub-ees-tis-ule-400-000-elukoha-ja-maatuki-aadressi> (Vaadatud 12.05.25).

Maaelu Edendamise Sihtasutus. (2025). <https://mes.ee/sihtasutus> (Vaadatud 12.05.25).

Maaelu Edendamise Sihtasutus. (2025a). “Eluaseme kaaslaen krediidasutusega”. <https://mes.ee/laenud/laen-mes-omakapitalist/eluaseme-kaaslaen> (Vaadatud 14.05.25)

Maaelu Edendamise Sihtasutus. (2025b). “Maaelu Edendamise Sihtasutuse nõukogu aruanne 2024. aasta sihtasutuse tegevuse korraldamisest, juhtimisest ja järelevalve teostamisest”.

<https://media.voog.com/0000/0050/8058/files/MES%20n%C3%B5ukogu%20aruanne.pdf>  
(Vaadatud 15.05.25)

Maal Elamise Päev. (2025). “Maal Elamise Päev programm”. <https://maalelamisepaev.ee/>  
(Vaadatud 12.05.25).

Nugin, R., Kasemets, K. (2021). “Stable Mobilities and Mobile Stabilities in Rural Estonian Communities”. European Countryside. Volume 13 (2021): Issue 2 (June 2021), 222-241.  
<https://doi.org/10.2478/euco-2021-0016>

Piirsalu-Kivihall, Kaire & Sinitsyna, Anastasia & Alfieri, Luca & Paas, Tiiu. (2023). Acceleration of Remote Work and Coworking Practices in Estonia During the COVID-19 Pandemic, 19-27.  
[http://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-26018-6\\_3](http://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-26018-6_3)

Postimees. (2023). „Lähiaastatel on uue kodu soetamise plaan just nii paljudel eestimaalastel“.  
<https://kodu.postimees.ee/7785585/> Vaadatud 08.05.2025

Rahandusministeerium. (2021). Analüüs ja ettepanekud inimeste tagasipöördumise soodustamiseks väljapoole pealinna piirkonda, 1-30.  
[https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2021-07/analuus\\_ja\\_ettepanekud\\_inimeste\\_tagasipoordumise\\_soodustamiseks\\_2021\\_ram.pdf](https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2021-07/analuus_ja_ettepanekud_inimeste_tagasipoordumise_soodustamiseks_2021_ram.pdf)

Regionaal- ja põllumajandusministeerium. (2024). „Ülevaade regionaalse arengu tegevuskava elluviimisest 2023. aastal“, 1-33. <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2024-10/tegevuskava-retk-seire-%C3%BClevaade-2023.pdf> Vaadatud 10.05.2025

Riigi Tugiteenuste Keskus. (2025). Hajaasustuse programm. <https://rtk.ee/meede-hajaasustuse-programm#tingimused> Vaadatud 12.05.2025

Riigi Tugiteenuste Keskus. (2025a). Hajaasustuse programmi seirearuanded. <https://pilv.rtk.ee/s/zeHbYFWbqWJtNdj> Vaadatud 12.05.2025

Riigiportaal. (2024). “Kohalikud omavalitsused”. <https://www.eesti.ee/eraisik/et/artikkel/eesti-vabariik/kohalikud-omavalitsused> (Vaadatud 12.05.25).

Setomaa vald. (2024). „Noored Setomaale programm“. <https://setomaa.kovtp.ee/toetuskeem-noored-setomaale> (Vaadatud 12.05.25).

Tammaru, T., Kliimask, J., Kalm, K., Zālīte, J. (2023). “Did the pandemic bring new features to counter-urbanisation? Evidence from Estonia”. Journal of Rural Studies, Volume 97, 345-355. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0743016722003114>

Tõrva vald. (2024). „Tule Tõrva“. <https://tuletorva.ee/> (Vaadatud 12.05.25).

Tuum, C. (2018). “Maapiirkonna noorte tulevikuplaanid ja neid mõjutavad tegurid”. Eesti Maaülikool. Majandus- ja sotsiaalinstituut, 1-66. <https://dspace.emu.ee/server/api/core/bitstreams/bce72e47-6c5b-425b-828e-a1e2dc738c57/content>

Ubarevičienė, R., Kalm, K., van Ham, M., Žinys, T., Kliimask, J., & Tammaru, T. (2024). “Residential mobility and new forms of spatial inequality in the settlement system: A comparative study of Estonia and Lithuania”. Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science, 51(7), 1666-1688 <https://doi.org/10.1177/23998083241257013>

Virkus, S. (2016). Tallinna Ülikool. “Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs”. [https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu\\_vaatlus\\_ja\\_sisuanals/intervjuu\\_liigid.html](https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_liigid.html) (Vaadatud 12.05.25).

## Lisa 1. Informeeritud nõusoleku vorm.

### INFORMEERITUD NÕUSOLEKU VORM (intervjuudes osalejale)

Bakalaureusetöö “Linnast maale kolinud noorte ajendid ja rahulolu”.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, mis ajendab noori inimesi kolima maapiirkondadesse ning kuidas on nende rahulolu ja elukvaliteet muutunud pärast kolimist. Uuringu vajalikkus tuleneb vajadusest paremini mõista, kuidas riiklikud ja kohalikud programmid toetavad noorte kohanemist ja rahulolu uues elukeskkonnas. Uuringu tulemusena valmib Tartu Ülikooli Johan Skytte poliitikauuringute instituudi 3. kursuse bakalaureusetöö. Uuringut viib läbi Tartu Ülikooli tudeng, Polina Bargan. Nõustun osalema intervjuus. Saan aru, et...

- intervjuu käigus esitatakse mulle minu kohta käivaid küsimusi, intervjuu kestab ligikaudu 30–45 minutit;
- intervjuu salvestatakse minu nõusolekul ning helisalvestise põhjal koostatakse transkriptsioon ja kokkuvõtte;
- intervjuust saadud infot kasutatakse ainult uurimistöö tarbeks ning ei avalikustata ilma minu eraldi nõusolekuta;
- kui ma ei soovi, et minu nimi oleks uurimistöös mainitud, võib minu vastuseid kasutada anonüümsetena;
- minu intervjuu salvestust ei levitata;
- kõik algandmed (st intervjuude salvestused, nõusolekulehed, mis sisaldavad päris nimesid jne) hävitatakse pärast lõputöö kaitsmise toimumist;
- osalen intervjuus vabatahtlikult ja võin igal hetkel intervjuust loobuda;
- informeeritud nõusolekust on kaks koopiat, millest üks jääb mulle ja teine uuringu läbiviijale (TÜ tudeng, Polina Bargan).

Mind, [Teie nimi]....., on informeeritud ülalmainitud uuringust ja ma olen teadlik läbiviidava bakalaureusetöö eesmärgist ning uuringu meetodikast. Kinnitan oma nõusolekut selles osalemiseks allkirjaga. Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste kohta annab mulle täiendavat informatsiooni uuringu läbiviija Polina Bargan (bargan@ut.ee) ning vajadusel uurimistöö juhendajad Kristel Vits (kristel.vits@ut.ee) ja Allan Allik (allan.allik@ut.ee).

Uuritava allkiri: .....

Kuupäev, kuu, aasta: .....

Uuritavale informatsiooni andnud isiku nimi: Polina Bargan

Uuritavale informatsiooni andnud isiku allkiri: .....

Kuupäev, kuu, aasta: .....

## **Lisa 2. Intervjuukava.**

### **Sissejuhatav osa**

1. Palun tutvustage ennast – kui kaua olete maapiirkonnas elanud ja millisest linnast te kolisite?
2. Mis oli peamine põhjus, mis ajendas teid maale kolima? Kas see oli seotud isiklike, tööalaste või muude asjaoludega?

### **Põhiküsimused**

3. Kuidas võrdleksite oma elukvaliteeti enne ja pärast kolimist? Millised muutused on olnud teie jaoks kõige positiivsemad ja millised kõige keerulisemad?
4. Kas teie ootused elule maapiirkonnas on täitunud? Mis on olnud teie suurimad üllatused – kas positiivses või negatiivses mõttes?
5. Millised on peamised väljakutsed, millega olete maale kolides kokku puutunud? Kuidas olete neid lahendanud?
6. Kas te olete teadlikud mõningatest maale elama kolimist või maal elamist toetavatest meetmetest kohalikul või riiklikul tasandil? Kas oskate mingit programmi või algatust nimetada?
7. Kas te kasutasite mõnda riiklikku või kohalikku toetust või programmi, mis aitas teil kolimist lihtsustada? Kui jah, siis kuidas see mõjutas teie otsust ja kohanemist? Kui ei, siis mis oli takistuseks?
8. Millised tegurid võiksid teie arvates veelgi enam motiveerida noori maale kolima? Mis võiks muuta maapiirkonnas elamise noorte jaoks atraktiivsemaks?
9. Kuidas on teie sotsiaalne elu ja kogukonnaga integreerumine muutunud pärast kolimist? Kas tunnete end kogukonna osana?

### **Lõpüküsimused**

10. Kui saaksite ajas tagasi minna, kas teeksite sama otsuse uuesti või kaaluksite alternatiivseid valikuid? Kas teie praegune kogemus kinnitab, et see oli õige otsus?
11. Kas on midagi täiendavat, mida sooviksite jagada oma kogemuse kohta, mis võiks olla kasulik teistele, kes kaaluvad maale kolimist?

## **Lihtlitsents**

Mina, Polina Bargan, (isikukood: 60305263716) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Linnast maale kolinud noorte ajendid ja rahulolu (Motivational Factors and Satisfaction of Young People Relocating from Urban to Rural Areas), mille juhendajad on Kristel Vits ja Allan Allik,

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.